

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om alkolås och lag om ändring av körkortslagen

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås en revision av gällande lagstiftning om alkolås.

Det föreslås att de separata lagar som gäller godkännande av alkolås och användning av alkolås i vägtrafiken upphävs och att det i stället stiftas en ny lag om alkolås.

Lagen om alkolås innehåller bestämmelser om godkännande, montering, service och kalibrering av alkolås samt om den verksamhetsanmälan som ska lämnas in i samband med att alkolås släpps ut på marknaden. Trafiksäkerhetsverket utövar tillsyn över utsläppandet av alkolås på marknaden och över montering och service av alkolås. I lagen föreskrivs det även om utrustande av fordon med alkolås för övervakning av ett villkorligt körförbud och för uppfyllande av de medicinska kraven för körkortstillstånd samt om användning av alkolås vid skol- och dagvårdskörningar. Tillämpningsområdet för alkolåsförseelse preciseras och utvidgas något. Registreringen av uppgifter om användning av alkolåset i register som förs av importörer frångås.

Det föreslås samtidigt att körkortslagen kompletteras så att de bestämmelser som gäller alkolåsövervakad körrätt överförs till körkortslagen.

Propositionen stöder regeringsprogrammets spetsprojekt för smidigare författningar samt avreglering. Genom lagändringarna förtydligas bestämmelserna och minskas den administrativa bördan.

Lagarna avses träda i kraft 2016.

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL.....	1
ALLMÄN MOTIVERING	3
1 INLEDNING.....	3
2 NULÄGE	4
2.1 Lagstiftning och praxis.....	4
2.2 Bedömning av nuläget	14
3 MÅLSÄTTNING OCH DE VIKTIGASTE FÖRSLAGEN	16
3.1 Allmänt	16
3.2 Lagen om alkoholås	17
3.3 Körkortslagen.....	19
DETALJMOTIVERING	22
1 LAGFÖRSLAG	22
1.1 Lag om alkoholås	22
1.2 Körkortslagen.....	30
2 PROPOSITIONENS KONSEKVENSER	34
3 Beredningen av propositionen	35
4 Förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordning	36
LAGFÖRSLAG	38
om alkoholås	38
om ändring av körkortslagen.....	44
PARALLELLTEXT	48
om ändring av körkortslagen.....	48

ALLMÄN MOTIVERING

1 Inledning

Alkoholen är en av de faktorer som ökar olycksrisken i vägtrafiken allra mest. En minskning av alkoholbruket är därför en av de viktigaste faktorerna i trafiksäkerhetsarbetet. Under de senaste åren har en onykter förare varit inblandad i ungefär var femte dödsolycka i trafiken. Enligt enkäter som Trafikskyddet gjort anses rattfylleri i Finland vara det allvarligaste trafikbrottet (Efterlevnad av trafikregler – jämförelseundersökning från 2002 och 2009, Trafikskyddet 2009).

Man strävar efter att minska antalet olyckor som beror på användning av berusnings-medel främst genom trafikövervakning, men också genom upplysning och kampanjer. I framtiden kommer teknikens betydelse vid övervakningen att öka. Alkolåset har konstaterats vara ett effektivt medel för att förhindra rattfylleri, och användningen av alkolås håller på att öka i Europa. Alkolåset används för att hindra en persons tillträde t.ex. till arbetsmaskiner, kärnkraftverk, laboratorier, fabriker, hamnar och gruvor.

Alkolåset bör allmänt införas som säkerhetsutrustning i fordon, och inte endast vara en anordning avsedd för personer som gjort sig skyldiga till rattfylleri. När tekniken utvecklas kan användningen även av andra berusningsmedel än alkohol hindras med tekniska medel.

Alkolåset togs i bruk i fordon i Förenta staterna i mitten av 1980-talet. Alkolåset mäter alkoholhalten i förarens utandningsluft och hindrar vid behov att fordonet startas eller rör sig. Anordningen består av två självständiga enheter: en kontrollenhet och en handenhet. Handenheten monteras på bilens instrumentbräda och den mäter alkoholhalten i utandningsluften när föraren blåser i den. Handenheten kan vara trådlös. Till kontrollenheten kopplas en handenhet som i anordningens centralminne registrerar samtliga utandningsprov, inklusive datum och klockslag för utandningsproven och förarens eventuella alkoholhalt.

Vid monteringen av ett alkolås bryts kontakten mellan fordonets startbrytare och startmotor. Alkolåset monteras i en sluten krets och den avger den spänning som behövs för att starta fordonets motor först när alkoholhalten i utandningsprovet understiger det gränsvärde som alkolåset är inställt på. I alkolåsprogrammen i de flesta stater – även i de system som används frivilligt – har gränsen fastställts till 0,1 milligram alkohol per liter utandningsluft. Det motsvarar en alkoholhalt på ca 0,2 promille som uppmäts i blodet. För att förhindra att föraren kringgår alkolåset och t.ex. använder andra luftkällor kräver apparaten en särskild blåsningsteknik eller så kan blåsningen i vissa modeller kombineras med ljudprov och fukt- och temperatursensor för provet.

Alkolåset kan också programmeras så att det kräver utandningsprov slumpmässigt under körningen. Syftet med dessa utandningsprov är att förhindra att föraren dricker alkohol under körningen. En motor som är i gång påverkas inte av alkolåset, eftersom det medför trafikrisker om motorn skulle stängas av under pågående körning. Föraren har flera minuter på sig att blåsa i handenheten och utandningsprovet hindrar inte föraren från att samtidigt koncentrera sig på trafiken. Om föraren inte blåser i handenheten inom utsatt tid under körningen eller om den inprogrammerade alkoholgränsen överskrids, kopplar alkolåset på bilens ljudsignalanordning. I vissa stater kopplas även bilens varningsblinkrar på. Syftet med detta är att hindra att föraren fortsätter att köra och att varna medtrafikanterna om en förare som eventuellt kör alkoholpåverkad.

I programmet för alkalåsövervakad körkort ska en person som gjort sig skyldig till rattfylleri blåsa under körningen. Vid arrangemang utanför detta program, t.ex. i yrkestrafik, krävs det inte utandningsprov under körning, men man kan avtala om förfarandet t.ex. i företag eller om den som beställer en transport önskar det.

De alkalås som används i vägtrafiken i Finland uppfyller kraven i den europeiska alkalåsstandarden (EN 50436-1 eller EN 50436-2) samt de tekniska krav som ställs i la-gen om godkännande av alkalås för användning i trafik (1109/2010).

2 Nuläge

2.1 Lagstiftning och praxis

Gällande lagstiftning

Bestämmelser om alkalås finns för närvarande i fyra olika laghelheter: lagen om godkännande av alkalås för användning i trafik (1109/2010), lagen om alkalåsövervakad körkort (439/2008), lagen om användning av alkalås vid skol- och dagvårdskörningar (1110/2010) och körkortslagen (386/2011). Utöver dessa bestämmelser i lag regleras användningen av alkalås i statsrådets förordning om alkalåsövervakad körkort (474/2008) och i kommunikationsministeriets förordning om användning av alkalås vid skol- och dagvårdskörningar (405/2011).

I Finland började användningen av alkalås 2005 genom ett försök med övervakning av förare som gjort sig skyldiga till rattfylleri. Sammanlagt 302 förare deltog i försöket 1 juli 2005–30 juni 2008. Avsikten var att ta reda på hur alkalåsanordningar och alkalåsförfaranden fungerar och accepteras. Tack vare de positiva erfarenheterna av försöket permanentades den alkalåsövervakade körkorten genom ovannämnda lag 2008. Samtidigt gjordes det ändringar i de bestämmelser som gäller användningen av alkalås. Användningsområdet för alkalås utvidgades till att omfatta alla bilar samt traktorer. Det blev också möjligt att genom beslut av polisen beviljas ett körkort med anteckning om kravet på att använda alkalås redan innan rattfylleriärendet avgjorts i domstol, detta i syfte att minska fördröjningen vid körkortsärendet.

Enligt lagen om alkalåsövervakad körkort kan alkalåsövervakad körkort beviljas en i Finland varaktigt bosatt person som har gjort sig skyldig till rattfylleribrott som beror på användning av alkohol och som inte har meddelats körförbud av någon annan orsak. En person ska ha rätt att köra personbil, paketbil, lastbil, buss eller traktor. Alkalås kan monteras i ett eller flera fordon som den övervakade har i bruk.

Förare som meddelas alkalåsövervakad körkort överlämnar sitt egentliga körkort till polisen när tiden med övervakad körkort inleds och får ett s.k. alkalåskörkort i stället. Kravet på användning av alkalås framgår av det nationella specialvillkoret 111 som antecknats på körkortet. Dessutom förs i körkortsregistret in registreringstecknet för det eller de fordon som den övervakade får köra.

Innan en förare kan beviljas alkalåskörkort ska han eller hon besöka läkare eller någon annan yrkesutbildad person inom hälso- och sjukvården för att diskutera användningen av berusningsmedel och deras inverkan på hälsan och de möjligheter det finns att få vård för missbruk. Utöver intyget över läkarbesöket ska den som ansöker om alkalåskörkort till polisen dessutom ge in ett intyg över monteringen av ett alkalås i hans eller hennes fordon samt ett intyg över att fordonet eller fordonen har ändringsbesiktigats.

En domstol bestämmer en prøvotid för förare som ska meddelas alkolåsövervakad kör rätt. Prøvotiden är minst ett och högst tre år. Föraren ska använda alkolås under hela prøvotiden, oberoende av hur långt det villkorliga körförbudet är. Alkolåsanvändaren ska stå för alla kostnader för anordningen, och enligt utredningar uppgår de till ca 110–160 euro per månad.

Alkolåset måste inte nödvändigtvis köpas, det kan också hyras under den tid den övervakade kör rätten varar. Kostnaderna för att hyra ett alkolås uppgår till ca 200 euro per månad under det första året, till ca 160 euro per månad under det andra året och till ca 120 euro per månad under det tredje året. Hyran innefattar avläsning av alkolåsets minne och kalibrering.

För personer som deltar i programmet med övervakad kör rätt ska alkolåset ställas in så att det hindrar att fordonet startas om alkoholhalten i förarens utandningsluft är minst 0,10 milligram alkohol per liter utandningsluft. Det motsvarar ca 0,2 promille. Som det konstaterades ovan kräver alkolåset utandningsprov slumpmässigt även under körningen. En motor som är i gång stannar inte, men fordonets signalhorn kopplas på, om utandningsprovet inte görs inom föreskriven tid eller om alkoholhalten i förarens utandningsprov överstiger den godkända alkoholhalten.

Uppgifter om användningen av alkolåset och eventuella brott mot villkoren för alkolåset registreras automatiskt i alkolåsets centralenhets minne. Den övervakade ska med 60 dagars mellanrum föra fordonet för avläsning av alkolåsets minne till en representant som har befullmäktigats av alkolåstillverkaren och anmälts till Trafiksäkerhetsverket. Representanten ska överföra sådana uppgifter som registrerats i anordningen till polisinsrättningen på den ort där den övervakade bor och som kan leda till att den övervakade kör rätten återkallas.

Den övervakade kör rätten återkallas om den övervakade utan godtagbar orsak bryter mot en begränsning i den övervakade kör rätten, försummar en skyldighet som hänför sig till den övervakade kör rätten eller påverkar eller försöker påverka alkolåsets funktion. Den övervakade får inte köra andra fordon än sådana i vilka alkolås har monterats. En alkolåsövervakad kör rätt ska återkallas också då föraren under pågående alkolåsprogram gör sig skyldig till grovt äventyrande av trafiksäkerheten, rattfylleri eller grovt rattfylleri. Dessutom ska den övervakade kör rätten återkallas om den övervakade själv begär det.

Under de första månaderna efter det att alkolåsprogrammet hade gjorts permanent, alltså mellan juli och december 2008, beviljades 138 förare alkolåsövervakad kör rätt. Under 2009–2014 beviljades nya körkort med villkor om alkolås enligt följande: 343 kort år 2009, 421 kort år 2010, 529 kort år 2011, 511 kort år 2012, 538 kort år 2013 och 473 kort år 2014. Av dem som ansöker om körkort med villkor om alkolås är ca 80 procent män.

Enligt uppgifter i körkortsregistret fanns det i Finland vid utgången av januari 2015 ca 820 giltiga körkort med villkor om alkolås. Längden på den övervakade kör rätten är i genomsnitt ca 17 månader. Andelen prøvotider som är minst två år långa är ca 20 procent.

Ovan har det nämnts att användningen av alkolås inte är förbehållen förare som har gjort sig skyldiga till rattfylleribrott, utan anordningen kan även användas som ett allmänt hjälpmedel som främjar trafiksäkerheten.

Åren 2007–2008 genomfördes ett frivilligt försök med alkolås i yrkestrafiken. I försöket deltog fem transportföretag och två expertorganisationer. I försöket deltog sammanlagt 64 fordon och över etthundra chaufförer. Alkolåset konstaterades lämpligt även för användning i yrkestrafiken.

Lagen om användning av alkolås vid skol- och dagvårdskörningar trädde i kraft 2011. Lagen föregicks av kommunikationsministeriets förordning om belastning och säkerhetsarrangemang vid transport av skolelever och barn i dagvård (553/2006). I 9 § i den förordningen föreskrivs det att fordon utrustade med alkolås i regel ska användas vid de beställda transporter som avses i förordningen. Man hade hoppats att rekommendationen skulle ha ökat användningen av alkolås, men den undersökning som kommunikationsministeriet lät göra 2008 visade att rekommendationen inte lett till någon ökad användning. Endast i 17 kommuner (8 procent) hade alkolås tagits i bruk i skolskjutsfordon. Därför främjades användningen genom lag.

Enligt 1 § i lagen om användning av alkolås vid skol- och dagvårdskörningar är användningen av alkolås obligatorisk vid i lagen närmare angivna skol- och dag-vårdskörningar om en kommun, samkommun, skola eller inrättning ordnar körningen som beställningstrafik och körningen får statsunderstöd eller understöd av kommunen. Enligt 2 § i den lagen ansvarar den trafikidkare som är ansvarig för körningarna för att alkolås monteras och för att alkolåset hålls i funktionsdugligt skick.

Närmare bestämmelser om alkolåsets inställningar vid skol- och dagvårdskörningar finns i kommunikationsministeriets förordning (405/2011). Vid skol- och dag-vårdskörningar är gränsen för start densamma som vid alkolåsövervakad körrätt, alltså 0,10 mg alkohol per liter utandningsluft, vilket motsvarar 0,2 promille.

Samtidigt med lagstiftningen om skol- och dagvårdskörningar trädde lagen om god-kännande av alkolås för användning i trafik (1109/2010) i kraft. I lagen finns bestämmelser om de tekniska kraven på alkolås som kan godkännas för användning i trafik i Finland. Dessutom finns i lagen bestämmelser om marknadstillsyn över alkolås samt en straffbestämmelse om alkolåsförseelse.

I och med den ändring som i januari 2013 gjordes i körkortslagen (386/2011) möjliggjordes för förare användning av alkolås på s.k. medicinska grunder.

Innan det blev möjligt för läkare att rekommendera att alkolås används på medicinska grunder kunde de endast rekommendera att körrätten dras in. Reformen bedömdes öka anmälningarna om körrätt när det gäller berusningsmedel och främja trafiksäkerheten genom att förhindra alkoholrelaterade olyckor. Genom att läkaren kan rekommendera en förare körrätt med alkolås på medicinska grunder är det också lättare för läkaren att med sin patient ta upp frågan om hur användningen av berusningsmedel påverkar körrätten, om körrätten ändå kan bibehållas med användningen av alkolås.

Bestämmelser om användning av alkolås på medicinska grunder som villkor för körrätt finns i 12 och 16 § i körkortslagen. Enligt 12 § 1 mom. 1 punkten i den lagen kan körkortstillstånd beviljas om den sökande bl.a. uppfyller de medicinska kraven för körkortstillstånd. Om alkoholbruk är ett hinder för beviljande av körkortstillstånd, kan körkortstillstånd beviljas trots 1 mom. 1 punkten, om personen uppfyller kraven med användning av alkolås. För varje körkortskategori som antecknas i körkortstillståndet ska kravet på användning av alkolås skrivas in.

I 16 § i körkortslagen föreskrivs det om Trafiksäkerhetsverkets befogenhet att på körkortstillståndet och körkortet anteckna villkoret om alkolås. Enligt paragrafen kan till ett körkortstillstånd och ett körkort utöver villkor och begränsningar enligt 5 § 3 och 4 mom. samt 15 a § 2 mom. i körkortslagen också fogas ett villkor om att körrättsinne havaren vid körning ska använda alkolås, om han eller hon bara genom att använda det uppfyller föreskrivna medicinska krav.

Den nationella villkorskod som antecknas på körkortet och som betecknar alkoholås på medicinska grunder är ”113” enligt punkt 3 a i bilagan till statsrådets förordning om körkort.

När det gäller läkares rekommendation av alkoholås på medicinska grunder tillämpas fr.o.m. den 1 januari 2016 Trafiksäkerhetsverkets anvisningar för läkare om körhälsa. Syftet med anvisningen är att hjälpa läkare att bedöma förarens körhälsa i olika situationer. Anvisningen ersätter social- och hälsovårdsministeriets förordning om körhälsa (1181/2011). Ändringen hänför sig till att administreringen av körkort delvis flyttades över från polisen till Trafiksäkerhetsverket vid ingången av 2016.

Initiativet till ibruktagande av alkoholås på medicinska grunder kommer i praktiken från personens läkare. Till utlåntagandet om körhälsa fogar läkaren en anteckning om villkor om alkoholås, som vid ansökan om körkort kommer till polisens kännedom. Om det inte finns andra hinder för att bevilja körkort, beviljar polisen körkortet med specialvillkor 113. Föraren betalar även i detta fall för alkoholåset och för kostnaderna för användningen av det.

Enligt uppgifter i körkortsregistret beviljades 5 körkort med alkoholås på medicinska grunder 2013 och sammanlagt 13 sådana körkort 2014, alltså körkort med specialvillkor 113. Närmare bestämmelser eller anvisningar t.ex. om alkoholåsets modell, längden på villkoret eller monteringen av alkoholås finns för närvarande inte. Det har inte heller publicerats anvisningar för läkare om alkoholås på medicinska grunder. Dessa brister har sannolikt bidragit till att alkoholås som beviljas på medicinska grunder inte har blivit vanliga.

I Europeiska kommittén för elektroteknisk standardisering CENELECs alkoholårsarbetsgrupp (BTTF 116-2) har det utarbetats standarder för alkoholås. Den första standarden, som trädde i kraft 2005, gäller alkoholås som används i myndighetsprogram avsedda för personer som gjort sig skyldiga till rattfylleri (*SFS-EN 50436-1, Instruments for drink-driving-offender programs*). Alkoholås som används vid alkoholåsövervakad körrätt ska uppfylla kraven i denna standard. I den andra standarden (*SFS-EN 50436-2, Instruments having a mouthpiece and measuring breath alcohol for general preventive use*), som trädde i kraft i slutet av 2007, finns det bestämmelser om frivillig användning av alkoholås, t.ex. inom yrkestrafiken. I januari 2014 utgavs reviderade versioner av bägge standarderna.

Den sjätte delen i standardserien, som publicerades i mars 2015, (*EN 50436-6, Alcohol interlocks - Test methods and performance requirements - Part 6: Data security*) gäller datasekretess och datasäkerhet i anslutning till alkoholås. Seriens tredje del (*TR 50436-3: Guidance for decision makers, purchasers and users*) är egentligen ingen standard, utan en anvisning till personer som beslutar om anskaffning av alkoholås och personer som köper och använder alkoholås.

I CENELECs alkoholårsarbetsgrupp bereds även standarden EN-50436-4 om kopplingen mellan alkoholås och fordon samt standarden EN-50436-7 om anvisningar för montering av alkoholås i fordon. Syftet med dessa standarder är att säkerställa att alkoholås enkelt kan monteras i alla fordon. Monteringen av alkoholås i vissa nya bilmodeller, t.ex. i hybrid- och elbilar, har visat sig vara svår eller omöjlig.

För standardserien finns dessutom ett utkast till standard för alkoholås som saknar munstycke (*EN 50436-5: Instruments not having a mouthpiece and measuring breath alcohol for general preventive use*). Emellertid har det ännu inte funnits behov av att slutföra och publicera standarden.

Enligt Trafiksäkerhetsverket kan alla alkolås som har godkänts, används och monteras i enlighet med ovannämnda standarder (SFS-EN 50436-1 och SFS-EN 50436-2) god-kännas för användning i vägtrafik i Finland.

Effekterna av användning av alkolås

I Trafiksäkerhetsverkets undersökning (Hur alkolåsövervakad körrätt fungerar och vilka effekter den har, Trafis publikationer 05/2013, på finska) utreddes effekterna av den övervakade körrätten. I undersökningen deltog sammanlagt 1 687 förare.

En majoritet av dem som deltog i undersökningen hade gjort sig skyldiga till rattfylleri mer än en gång. Av förarna åkte 3,3 procent fast för rattfylleri medan den övervakade körrätten pågick, medan 2,5 procent åkte fast efter att den löpt ut. Detta innebär att ca 5,7 procent av förarna upprepade sin gärning medan den alkolåsövervakade körrätten pågick eller efter den.

Av de förare som åkt fast för rattfylleri upprepar ca 30 procent gärningen, så undersökningen visar klart att sannolikheten för återfall i rattfylleri är mindre för dem som meddelats övervakad körrätt.

Den alkolåsövervakade körrätten räcker enligt undersökningen i medeltal 506 dagar dvs. något under ett och ett halvt år. För ca 15 procent av förarna understeg längden på den alkolåsövervakade körrätten den lagstadgade minimitiden på ett år. Representanter för tingsrätterna ansåg att detta kan bero på problem med tolkningen av lagen, okunskap, vårdslöshet eller mänskligt misstag.

Undersökningen visade att största delen av förarna ansåg att alkolåset hade bidragit till att minska deras alkoholbruk och förhindrat nya fall av rattfylleri. Utifrån de uppgifter om användning av alkolåsen som avlästs hade de anordningar som använts vid den övervakade körrätten förhindrat över 12 000 fall av rattfylleri och över 40 000 gånger hindrat en påverkad ($\geq 0,2$ promille) från att köra.

Enligt undersökningen hade minst en tredjedel av de övervakade förarna frivilligt valt att hålla kvar alkolåset i sin bil efter det att den obligatoriska användningstiden löpt ut. Då kan alkolåset ställas in enligt inställningarna för frivillig användning.

De mest centrala problemen med alkolåsövervakad körrätt ansågs enligt undersökningen vara tillgången till information om alkolåsövervakad körrätt samt om provotidens längd före beslutet om anskaffning av alkolås. När det gäller tillgången till information konstaterades det i undersökningen att informationen på det hela taget är splittrad, otydlig och alltför allmänt hållen.

Import, försäljning, montering och service av alkolås

I Finland finns inga alkolåstillverkare. Alkolås tillverkas bl.a. i Kanada, Förenta staterna och Tyskland. I Finland finns det sex alkolåsimportörer, av vilka tre deltar i den alkolåsövervakade körrätten.

Enligt Trafiksäkerhetsverket fanns det 12 olika, godkända alkolåsmärken den 12 mars 2015. Aktuella uppgifter om godkända alkolås och om deras importörer finns på Trafiksäkerhetsverkets webbplats på adressen [http://www.trafi.fi/sv/vagtrafik/yrkestrafik/godkanda alkolås](http://www.trafi.fi/sv/vagtrafik/yrkestrafik/godkanda%20alkolas).

Alkolås säljs, monteras och servas (kalibreras) och uppgifterna om användningen av alkolås avläses vid de verksamhetsställen som alkolåsimportören har befullmäktigat och anmält till

Trafiksäkerhetsverket. Dessa verksamhetsställen finns förtecknade på Trafiksäkerhetsverkets webbplats <http://www.trafi.fi/tieliikenne/korjaamot>. I Finland fanns det närmare 700 sådana verksamhetsställen den 12 mars 2015.

Lagstiftning och praxis i några EU-medlemsstater

Det finns ingen gemensam EU-lagstiftning om användningen av alkolås och den nationella lagstiftningen i medlemsstaterna varierar. De koder som används på körkortet har dock förenhetligats i unionen. Koden som anger villkor om alkolås är 69.

Den undersökning om användningen av alkolås, om erfarenheter av användningen av alkolås samt om effekterna och nytto-/kostnadsförhållandet av en utvidgning av användningen som kommissionen lät konsultföretaget Ecorys utföra publicerades i februari 2014. Rapporten kan läsas på adressen http://ec.europa.eu/transport/road_safety/pdf/behavior/study_alcohol_interlock.pdf.

Sverige

I Europa inleddes användningen av alkolås först i Sverige, där man 1999 inledde ett försök med alkolås för förare som gjort sig skyldiga till rattfylleri.

Under perioden 1999–2009 deltog ca 5 000 förare i alkolåsprogrammet.

Antalet motsvarade emellertid endast ca 12 procent av hela målgruppen och dessutom avbröt 40–50 procent av deltagarna programmet. Orsakerna till problemen låg i de höga deltagarkostnaderna, det strikta alkohol- och drogfrihetskravet, provtidens längd och användnings-skyldighetens förhållande till ett kortare körförbud. De deltagare som godkänt slutförde alkolåsprogrammet ansåg att programmet var en positiv upplevelse.

Man har kunnat konstatera att användningen av alkolås har minskat återfallet i rattfylleribrott, förändrat alkoholvanorna på ett bestående sätt och minskat alkoholanvändningen, sjukfrånvaron och sjukhusvistelserna.

Ett nytt alkolåsprogram för personer som gjort sig skyldiga till rattfylleri infördes i Sverige i januari 2012. Programmet grundade sig på erfarenheterna av alkolåsförsöket (Regeringsproposition 2010/11:26; <http://www.transportstyrelsen.se/alkolas>).

Man förlängde även de körförbud som följde på rattfylleri. Avsikten med de nya bestämmelserna var att hos förare som gjort sig skyldiga till rattfylleri öka intresset för övervakad körrätt genom att låta dem få behålla körrätten.

Åren 2012–2014 återkallades i Sverige i genomsnitt ca 7 000 körkort per år på grund av rattfylleri, körning under påverkan av narkotika eller grov vårdslöshet i trafik. Körkortet återkallas alltid också för en kort tid då en person ansöker om körkort med villkor om alkolås.

Till alkolåsprogrammet godkändes 1 515 förare 2012, 2 088 förare 2013 och 1 908 förare 2014. Årligen har närmare 300 ansökningar om deltagande i programmet avslagits av olika orsaker (133 st. 2012, 286 st. 2013 och 288 st. 2014). Alkolåsprogrammet avbröts av 34 förare 2012, av 179 förare 2013 och av 281 förare 2014. Vid utgången av 2014 fanns det i Sverige ca 3 300 giltiga körkort med villkor om alkolås.

Alkolåsövervakad körrätt kan på ansökan beviljas en person som gjort sig skyldig till rattfylleri i stället för att personen blir fråntagen körkortet. Personer som gjort sig skyldiga till an-

vändning av annan narkotika eller en kombination av alkohol och narkotika får inte delta i alkoholprogrammet. Alkoholövervakad körkort kan beviljas om personen är fast bosatt i Sverige och har ett körkort som beviljats i Europeiska unionen eller i en EES-stat. De övriga villkoren anges nedan i detta kapitel.

I Sverige anges skyldigheten att använda alkohol med det nationella specialvillkoret 107 och körkortet gäller endast inom Sverige.

Den alkoholövervakade körkorten är frivillig i Sverige. Om en person inte ansöker om övervakad körkort eller sådan inte kan beviljas, återkallas körkortet. Längden på körförbudet motsvarar då längden på provotiden för körkort, vilket är ett eller två år. Provotiden för den som gjort sig skyldig till vanligt rattfylleri är ett år. En provotid på två år gäller för den som har dömts för grovt rattfylleri (gränsen 1,0 promille), den som återfallit i rattfylleri under de fem senaste åren eller den som har diagnosen alkoholmissbruk eller alkoholberoende. Om provotiden är ett år och körkortsinnehavaren under denna tid visar sig vara missbrukare eller beroende, förlängs provotiden till två år. För att konstatera detta kan körkortsinnehavaren åläggas att lämna in ett läkarintyg.

I Sverige är det polisen eller åklagaren som beslutar om att omhänderta ett körkort vid rattfylleri. Även tullen eller gränsbevakningsmyndigheten kan omhänderta ett körkort vid rattfylleri. Efter detta fattar Transportstyrelsen omedelbart beslut om återkallande eller utlämnande av det omhändertagna körkortet. I det här sammanhanget kan man också besluta om beviljande av alkoholövervakad körkort. Det slutliga beslutet i ärendet fattas av Transportstyrelsen efter det att rattfylleridomen har vunnit laga kraft.

Övervakad körkort kan också beviljas för den tvååriga kortvariga körkorten. På detta sätt vill man ge unga förare som gjort sig skyldiga till rattfylleri en möjlighet att ändra sitt trafikbeteende. I försöket fick personer med kortvarig körkort avlägga förarexamen på nytt efter rattfylleriet. Möjligheten att inte behöva avlägga förarexamen på nytt genom att delta i alkoholprogrammet antas öka den övervakade körkortsens popularitet.

I samband med ansökan om villkor om alkohol ska den sökande lämna in ett läkarintyg och en viljeförklaring där den sökande intygar sin vilja att uppfylla villkoren. Ansökan ska lämnas in till Transportstyrelsen inom fyra veckor från det att personen har haft möjlighet att avge utlåtande om det slutliga beslutet om återkallande av körkortet. Alkoholövervakad körkort kan beviljas redan i samband med beslutet om temporärt körförbud. Ett villkor är att den sökande till sina personliga och medicinska egenskaper är lämplig för programmet. En förutsättning för lämplighet är att den sökande kan antas respektera trafikreglerna och visa omdöme i trafiken. Tecken på att den sökande inte är lämplig är t.ex. att personen gjort sig skyldig till olika trafikbrott eller upprepade gånger gjort sig skyldig till rattfylleri. Den sökande får heller inte använda andra droger. Dessutom ska den sökande uppfylla de med tanke på trafiksäkerheten obligatoriska hälsokraven.

I Sverige ska alkoholsets användningsuppgifter avläsas med sex månaders mellanrum. Föraren kallas till en extra avläsning av alkoholsets användningsuppgifter om han eller hon har lämnat flera utandningsprov med en alkoholhalt på över 0,2 promille (fler än fem gånger vid start eller fler än tre gånger vid körning) eller i övrigt brutit mot programmets regler.

Ett beslut om övervakad körkort får återkallas om personen bryter mot villkoren för den övervakade körkorten eller personen i övrigt konstateras vara olämplig att delta i programmet för alkoholövervakad körkort. Ett beslut kan dessutom återkallas till följd av droganvändning eller om personen inte uppfyller de övriga hälsokraven. Om beslutet återkallas, ska även körkortet

med villkor om alkoholås återkallas. Karenstiden ska då motsvara längden på den återstående prøvotiden.

Utöver det läkarbesök som den sökande ska göra innan körkort med villkor om alkoholås beviljas, ska den sökande dessutom göra ett läkarbesök vid halva programperioden (efter 6 eller 12 månader).

Den som ansöker om körkort med villkor om alkoholås betalar ingen ansökningsavgift eller avgift för deltagande i alkoholåsprogrammet. I försöken 1999–2011 togs kostnaderna för programmet, ca 600 euro, ut hos de sökande. Den sökande svarar emellertid för alla andra kostnader i anslutning till programmet.

Kostnaderna för alkoholåsprogrammet uppgår i det ettåriga programmet till ca 2 150–2 700 euro och i det tvååriga programmet till ca 2 850–4 150 euro. I kostnaderna ingår alkoholåsanordningen (köpt eller hyrd), kostnader för service och avläsning av information, läkarintyg samt alkohol- och narkotikatest. Kostnaderna för det läkarintyg som krävs efter två års villkorstid uppgår till ca 80–120 euro.

Transportstyrelsens anvisningar till den som ansöker om körkort med villkor om alkoholås finns på adressen http://www.transportstyrelsen.se/globalassets/global/publikationer/vag/alkolas/produkter/alkolal_webb_juli2013.pdf.

Körkortet med villkor om alkoholås upphör att gälla när prøvotiden löper ut. På detta sätt vill man hindra användningen av körkort med villkor om alkoholås i situationer där personen inte kan få tillbaka sitt gamla körkort eller inte lämnar in ansökan om att få det. Efter den övervakade körrätten ska personen ansöka om ett nytt körkort utan specialvillkoret alkoholås.

Ett nytt körkort utan specialvillkoret alkoholås beviljas i Sverige på ansökan om den sökande har ett giltigt körkortstillstånd. Den som ansöker om körkortstillstånd är skyldig att genomgå en läkarundersökning, ett blodprov eller andra undersökningar som anses nödvändiga för prövningen. Om en person inte ansöker om övervakad körrätt eller om ansökan inte kan godkännas, påförs en karenstid under vilken personen inte kan beviljas ett nytt körkort. Denna tid ska minst motsvara den tid som prøvotiden hade varit vid beviljandet av övervakad körrätt.

Efter återkallande av körkortet kan ett nytt körkort beviljas om den sökande har körkortstillstånd, har godkänts i förarexamen och i övrigt uppfyller villkoren för beviljande av tillståndet. Om körkortet har återkallats för högst ett år, behöver en ny förarexamen i regel inte avläggas. Efter den övervakade körrätten krävs en ny förarexamen dock inte för beviljande av körkort, eftersom personen anses ha bevisat ha kvar sin körförmåga genom att ha kört fordon under alkoholåsprogrammet.

I Sverige håller VTI (Statens väg- och transportforskningsinstitut) på med en utvärderingsundersökning om alkoholåsprogrammet och dess effekter. Undersökningen omfattar en registeranalys, en enkät och intervjuer. I undersökningen deltar såväl personer som deltagit i alkoholåsprogrammet som personer som inte ville delta i programmet. Undersökningen färdigställs i slutet av 2015.

Alkoholås används inte bara vid alkoholåsövervakad körrätt utan har i Sverige också tagits i bruk i yrkestrafiken. Svenska staten inledde en alkoholåsfrämjande kampanj 1999. År 2014 användes alkoholås i 100 000 fordon i den kommersiella transporten och kollektivtrafiken. Alkoholås har dessutom monterats i tåg, spårvagnar, passagerarfärjor och fartyg.

Frankrike

I Frankrike inleddes 2004 ett frivilligt alkolåsförsök avsett för förare som första gången gjort sig skyldiga till rattfylleri. I försöket fick den som dömts för rattfylleri använda alkolås i sex månader och stod själv för kostnaderna för alkolåset.

År 2009 beslutades det i den mellanministeriella trafiksäkerhetskommisionen (*Inter-ministerial Commission for Road Safety*) att alkolås monteras i alla bussar som används för skolskjutsar. För utredande av effekterna testades 2009 användningen av alkolås i 300 fordon i sex företag. I dessa testades tre alkolås från olika tillverkare. De företag som deltog i försöket fick välja vilket alkolås de använde.

Hösten 2009 trädde i Frankrike i kraft en lag enligt vilken alkolås blev obligatoriska i skolskjutsfordon. I Frankrike finns det ca 70 000 skolskjutsfordon. Från ingången av 2010 har alkolås varit obligatoriska i alla bussar som tas i bruk i trafik och som används för skolskjutsar. I gamla fordon som används för skolskjutsar blev det obligatoriskt att montera alkolås före 2013.

Österrike

I Österrike ordnades det 2011 och 2012 ett alkolåsförsök för yrkeschaufförer inom den tunga trafiken. I försöket utvärderades särskilt hur alkolås tas emot bland chaufförer och transportföretag. Undersökningen visade att 60 procent av chaufförerna ansåg alkolåset vara lätt att använda och 70 procent väntade sig att trafiksäkerheten skulle förbättras i och med alkolås.

Ungefär hälften av transportföretagen var positivt inställda till att lagstifta om alkolås. En tredjedel ville att användningen av alkolås skulle basera sig på frivillighet. Av transportföretagen ansåg 16 procent att alkolåset ska höra till standardutrustningen i bussar, lastbilar och fordonskombinationer.

Som en följd av försöket rekommenderas en ökad användning av alkolås inom sektorer med högt föraransvar, t.ex. för skolskjutsar. Alkolåset bör tas med i konkurrensutsättningen av transporter.

Österrike främjar ibruktagandet av alkolås också i rehabiliteringen av förare som gjort sig skyldiga till rattfylleri. Målet är att säkerställa alkolåsets användbarhet i dagligt bruk och att göra ett utkast till ny lagstiftning. Målgruppen är personer som återfallit i rattfylleri.

I Österrike bereds också en ”prövotidsmodell” (*Probation Model*) för alla förare som gjort sig skyldiga till rattfylleri. Avsikten är att den tid under vilken körkortet är återkallat förkortas eller i sin helhet ersätts för förare som använder alkolås. Förarna ska övervakas och erbjudas ett fortgående mentorskap. Avsikten är att skapa förändringar i förarnas beteende.

Belgien

I Belgien trädde en lag som gäller montering av alkolås och övervakning av användning av alkolås i kraft i oktober 2010. Tillämpningen av lagen är dock fortfarande nästan obefintlig. Det finns bara ca 25 alkolåsövervakade körrätter.

Med stöd av lagen har en domstol rätt att begränsa körrätten med alkolås för en person som dömts för rattfylleri (straffad första gången med en alkoholhalt på över 0,8 promille, en återfallsrattfyllerist eller en alkoholberoende). Skyldigheten att använda alkolås kan enligt doma-

rens prövning meddelas för minst ett och högst fem år. Skyldigheten att använda alkolås kan också meddelas gälla tills vidare.

Alkolås som är avsedda för personer som gjort sig skyldiga till rattfylleri ska uppfylla villkoren i standard EN 50436-1 samt dessutom nationella krav som gäller kalibrering av alkolås och skydd för uppgifter som avläses om användningen av alkolåset.

Förfarandet går ut på att en domstol ger den som gjort sig skyldig till rattfylleri ett förhandsbesked om användningen av alkolås. Förhandsbeskedet innehåller uppgifter om den rättsliga grunden för rattfylleridomen, en aktuell förteckning över företag som monterar alkolås och om center som övervakar användningen av alkolås samt en uppmaning till den som beviljats alkolås att kontakta ett valfritt övervakningscenter. Alkolåset ska monteras inom trettio dagar från det att personen fått förhandsbeskedet.

Om den som beviljats alkolås inte anmäler sig hos ett övervakningscenter förlorar personen sin kör rätt. Domstolen skickar en kopia av förhandsbeskedet till den dömdes hemkommun och till den centralmyndighet som svarar för trafiken. Den dömden ska överlämna sitt eget exemplar av förhandsbeskedet till ett valfritt övervakningscenter.

En förare som dömts för rattfylleri kan godkännas för alkolåsprogrammet om personen uppfyller de fem villkor som anges i lagens 3 §: personen ska delta i den utbildning som övervakningscentret ordnar, på personens körkort ska antecknas det nationella specialvillkoret för alkolås 112, personen ska låta montera alkolås i alla de motorfordon han eller hon använder, uppgifterna om användningen av alkolåset ska avläsas regelbundet och dessutom ska personen uppfylla övriga villkor för alkolåsprogrammet, t.ex. låta bli att kringgå eller manipulera alkolåset.

Personen ska delta i det första mötet på övervakningscentret inom två veckor från mottagandet av förhandsbeskedet. Vid det första mötet går övervakningscentret med deltagaren igenom villkoren för alkolåsprogrammet, bl.a. följderna av missbruk av alkolåset, samt ger deltagaren ett intyg över att han eller hon har inlett övervakningscentrets program. Efter detta ska deltagaren besöka övervakningscentret varannan månad under det första året och två gånger om året under de följande åren. Om det utifrån de avlästa uppgifterna om användningen av alkolåset visar sig vara nödvändigt, kan möten även ordnas oftare.

Övervakningscentret ska vara godkänt av det belgiska kommunikationsministeriet, och centret ska ha minst en psykolog eller kriminolog, men behöver inte ha någon läkare, eftersom programmet inte omfattar medicinsk övervakning.

När det har gått mellan fyra och åtta månader från det att alkolåset monterades, ordnas det för den som gjort sig skyldig till rattfylleri en utbildning där man går igenom erfarenheter och eventuella problem avseende användningen av alkolås.

De ovan avsedda logguppgifterna ska avläsas i ett för uppgiften befullmäktigt företag. Företaget ska omedelbart underrätta övervakningscentret om avläsningen av logguppgifterna. De avlästa logguppgifterna registreras i krypterad form så att endast övervakningscentret har rätt att behandla och skriva ut dem. Logguppgifterna kan registreras och överföras inom Europeiska unionens område. Uppgifterna får lämnas ut till tredje parter endast för statistikföring och vetenskaplig forskning och då får av uppgifterna inte framgå identiteten hos den som deltagit i alkolåsprogrammet. På insamling, utlämnande och lagring av alkolåsuppgifter tillämpas den nationella personuppgiftslagen.

Som missbruk av alkolås betraktas bl.a. underlåtenhet att iaktta de bestämmelser som följer av den lag som gäller de tekniska egenskaperna hos alkolås. Dessutom registrerar alkolåset uppgifterna om samtliga utandningsprov som innehållit alkohol. Övervakningscentret kallar deltagaren till ett samtal om utandningsproven är avvikande. Som missbruk avseende skyldigheten att använda alkolås anses även bortkopplandet av alkolåset, andra tekniska ingrepp i alkolåsets funktion och underlåtenhet att betala kostnaderna för användningen av alkolåset eller att delta i den utbildning som ordnas.

Också i Belgien har vissa transportföretag inom yrkestrafiken frivilligt tagit i bruk alkolås i sina fordon, men antalet är tills vidare inte särskilt betydande.

2.2 Bedömning av nuläget

Förebyggandet av rattfylleri är viktigt trafiksäkerhetsarbete. Regeringen anser att alkolåset är ett viktigt medel i detta arbete.

Enligt den trafikpolitiska redogörelsen, som riksdagen godkände i april 2012, ska an-svarslost trafikbeteende och användning av berusningsmedel i trafiken bekämpas med strängare åtgärder, bl.a. genom att utvidga användningen av alkolås och effektivisera vården av och stödet till personer med alkoholproblem. I statsrådets principbeslut från december 2012 förtecknades dessutom tio teser för att förbättra trafiksäkerheten. En av teserna var att förebygga rattfylleri och främja användningen av alkolås. Enligt principbeslutet förebyggs rattfylleri genom att man främjar användningen av alkolås i övervakningen av personer som gjort sig skyldiga till rattfylleri. Kommunikationsministeriet gavs i uppdrag att bereda lagstiftning om detta tillsammans med andra ministerier.

Enligt principbeslutet var avsikten att stärka den alkolåsövervakade körrättens ställning så att en domstol, efter det att den som gjort sig skyldig till rattfylleri gett sitt samtycke, ska besluta om övervakad körrätt för personen. För förare som upprepade gånger återfallit i grovt rattfylleri skulle man överväga att förlänga övervakningstiden för körrätten. Utöver dessa åtgärder var avsikten att som villkor för återställande av körrätten för en person som meddelats ett långt körförbud föreskriva ett nytt avläggande av förarexamen.

Kommunikationsministeriet och Trafiksäkerhetsverket gavs även i uppdrag att utreda användningen av andra styrmedel för att öka användningen av alkolås. Därför rekommenderas det att alkolås ska användas som en konkurrensfaktor och ett villkor i situationer där den offentliga sektorn upphandlar transportservice.

Regeringen har förbundit sig till att i Europeiska unionen aktivt driva på förslaget om att alkolås ska vara obligatorisk utrustning i nya fordon.

Problem med alkolås och de förfaranden som hänför sig till dem

Under den tid lagstiftningen om alkolås funnits har det upptäckts brister i de förfaranden som hänför sig till användningen av alkolås. Alkolåsen har inte ökat i antal i trafiken på önskat sätt. En bidragande faktor är att alkolåsen är så dyra.

Användningen av alkolås är enligt lag obligatorisk vid vissa skol- och dagvårdskörningar. De fordon som används för dessa körningar används också för annan verksamhet som inte omfattas av skyldigheten att använda alkolås. Enligt uppgifter från polisen och konkurrerande transportföretag har man till alkolåsen kopplat brytare med hjälp av vilka föraren kan koppla bort alkolåset när användningen av alkolås inte är lagstadgad.

Sådana brytare ska inte vara tillåtna, eftersom brytarna kan påverka alkolåsets funktion på ett negativt sätt. Dessutom föreligger i de fordon som är försedda med en sådan brytare en uppenbar risk för missbruk också under skolkörningar. Polisens och besiktningens möjligheter att ingripa i situationen är små i brist på en förbudsbestämmelse. Sådana lagstridiga brytare har inte upptäckts i de alkolås som används vid alkolåsövervakad kör rätt.

Vissa bussar går också att så att säga motorrumsstarta förbi alkolåset. Motorrumsstart finns i bussar som har motorn placerad bakom förarutrymmet och som för förebyggande av olyckor omfattas av ett krav på att bussen inte ska kunna startas från förar-platsen när den huvudsakliga åtkomstluckan till motorn är öppen. Av denna anledning finns det i motorrummet en startknapp som används då man utför service av bussen.

I den gällande lagstiftningen finns inget krav på att myndigheter ska övervaka montering och service av alkolås. Därför har myndigheterna inte tillräckligt med information om hur marknaden fungerar.

Monteringen och servicen av alkolås är enligt gällande lagstiftning inte tillståndspliktig, och för branscherna har heller inte angetts några introduktions- eller utbildningskrav; därför varierar rådande praxis i branschen. Vid beredningen av denna proposition har man granskat möjligheten att utsträcka tillståndsförfarandet till att omfatta tillverkare och deras representanter i Finland. Utöver tillståndsförfarandet har man också granskat en administrativt sett lättare modell med anmälan om inledande av verksamhet.

Med tanke på monterings- och kalibreringsrättigheterna har det varit viktigt att be-döma verksamhetsutövarnas geografiska placering för skapandet av ett tillräckligt omfattande monterings- och servicenätverk. Också möjligheten till monterings- och kalibreringsställen utomlands, t.ex. i Tallinn, har utvärderats under beredningen av denna proposition.

Alkolåstillverkare och deras representanter registrerar vid övervakad kör rätt logguppgifterna ur alkolåset med 60 dagars mellanrum i sitt datasystem för övervakning av kör rätten. Syftet med den gällande lagstiftningen är att polisen ska använda datasystemen med en direktanslutning, men till följd av resursbristen inom polisen har man varit tvungen att utveckla och förenkla förfarandena. För närvarande skickar alkolåstillverkarna enligt prövning logguppgifter till polisen per e-post. Förfarandet är delvis en följd av att det i lagstiftningen saknas närmare bestämmelser om behandlingen av uppgifter.

När det gäller sådana i 124 § i grundlagen avsedda förvaltningsuppgifter som sköts av privata aktörer och som den ovan beskrivna verksamheten avser, är det viktigt att sparandet av uppgifter och ett korrekt vidarebefordrande av uppgifterna omfattas av myndigheternas kontroll och av i lag föreskriven myndighetstillsyn. De uppgifter som förs in i ett register ska vara av väsentlig betydelse för övervakningen av kör rätten.

I detta hänseende har man i lagberedningen med tanke på de uppgifter som importörerna av alkolås och deras representanter har bedömt om det är av väsentlig betydelse för övervakningen av kör rätten att uppgifter om användningen av alkolås samlas in och registreras. Om det fortfarande anses finnas ett nödvändigt behov av uppgiften, bör det bedömas under vilka förutsättningar en sådan offentlig serviceuppgift som sköts av alkolåstillverkare eller deras representanter är motiverad även i framtiden.

I gällande lagstiftning definieras alkolås som en anordning som mäter alkoholhalten i förarens utandningsluft och som vid behov hindrar att fordonet startar. Alkolåstekniken utvecklas och nya alternativa modeller tas fram. Lagstiftningen ska inte få utgöra ett hinder för ibruktagandet

av nya tekniska innovationer. Utvecklingen av alkolås och integreringen av alkolås i fordon måste också beaktas när lagstiftningen utvecklas och revideras.

Enligt Polisstyrelsens uppfattning är uppgifterna om användningen av alkolås viktiga i övervakningen av körrätten. Uppgifterna om användningen är dock inte avgörande, om man med utnyttjande av alkolåsets tekniska egenskaper, alkolåsets s.k. egenkontroll, kan övervaka körrätten i tillräcklig utsträckning.

Bestämmelser om alkolås på medicinska grunder finns i körkortslagen. Det har allmänt ansetts problematiskt att dessa bestämmelser har upplevts som halvfärdiga. Inte ens läkarkåren har exakta uppgifter om alkolåsen, om hur alkolåsets funktion bestäms eller om de inställningar som kan göras vid monteringen av alkolåset, t.ex. om huruvida det krävs utandningsprov vid körning. Det är inte bara alkolåsanvändarna och läkarkåren som saknat anvisningar och handlingsmodeller, detsamma har även gällt alkolåstillverkarna.

Det finns alltså ett uppenbart behov av att få ut information till läkare om alkolås på medicinska grunder. Vid ingången av 2016 överfördes uppgiften att informera läkare i ärenden som gäller körhålsa från social- och hälsovårdsministeriet till Trafiksäkerhetsverket. Överföringen effektiviserade meddelandet av anvisningar till läkare.

Regeringen anser att möjligheten att bevilja alkolås på medicinska grunder i första hand utgår från läkar-patientrelationen. Därför anser regeringen det vara tillräckligt att alkolåset i egenkap av en anordning som bidrar till att upprätthålla körrätten utvecklas i enlighet med Trafiksäkerhetsverkets anvisningar. Det är ändå viktigt att minnas huvudregeln om att en person som är alkoholberoende inte ska ha körrätt över huvud taget enligt Europeiska unionens lagstiftning.

Det har förekommit skillnader i domstolarnas tolkning av längden på den alkolåsövervakade körrätten. Längden på körförbudet har skapat diskussion, likaså de villkorliga körförbuden och deras förhållande till den övervakade körrätten. Den gällande lagstiftningen måste preciseras i syfte att säkerställa en enhetlig rättspraxis i domstolarna.

Den arbetsgrupp vid kommunikationsministeriet som hade som uppgift att se över alkolåslagstiftningen föreslog i sitt betänkande 2012 en förlängning av de körförbud som meddelas personer som gjort sig skyldiga till rattfylleri. Arbetsgruppen ansåg en förlängning av körförbudet vara det effektivaste sättet att göra alkolåsen mer attraktiva och således förebygga rattfylleri. Exempelvis är det körförbud som meddelas för rattfylleri i Sverige minst 12 månader långt, vilket gör användningen av alkolås mer attraktiv än de klart kortare körförbud som meddelas i Finland. Därför har en förlängning av körförbudet granskats vid beredningen av denna proposition.

3 Målsättning och de viktigaste förslagen

3.1 Allmänt

Syftet med reformen av alkolåslagstiftningen är att eliminera oklarheter och bristfälligheter gällande tillämpningen av lagstiftningen och göra alkolåslagstiftningen till en mer konsekvent helhet. Ett viktigt mål har varit att förbättra skyddet för personuppgifter. Reformbehovet har även motiverats av lagstiftningstekniska aspekter. Genom reformen strävar man efter att öka användningen av alkolås som ett alternativ till körförbud och sänka kostnaderna för alkolåsprogrammet.

Målet med bestämmelserna är att minska byråkratin genom avreglering. Laghelheten görs klarare och mer åskådlig genom en minskning av antalet normer. Ordalydelsen i enskilda bestämmelser preciseras, förenklas och moderniseras, om det har ansetts nödvändigt med anledning av ovannämnda mål. Genom detta förfarande förbättras koherensen i författningshelheten.

Propositionen stöder regeringsprogrammets spetsprojekt för smidigare författningar samt avreglering; det föreslås att tre lagar och de förordningar som utfärdats med stöd av dem upphävs. Genom lagändringarna förtydligas bestämmelserna och minskas den administrativa bördan.

I propositionen föreslås det att lagen om godkännande av alkolås för användning i trafik, lagen om alkolåsövervakad körrätt och lagen om användning av alkolås vid skol- och dagvårdskörningar samt de förordningar som utfärdats med stöd av dessa ska upphävas. Det föreslås att det centrala innehållet i dessa lagar flyttas över till den nya lagen om alkolås och till körkortslagen, som föreslås bli ändrad och kompletterad.

3.2 Lagen om alkolås

Regeringen föreslår att det stiftas en lag om alkolås, vars tillämpningsområde ska omfatta godkännandet av alkolås och användningen av alkolås i vägtrafiken samt montering och service av alkolås när det gäller alkolås som används vid alkolåsövervakad körrätt, alkolås på medicinska grunder och alkolås som används vid skol- och dagvårdskörningar. Övrig användning omfattas inte av bestämmelserna.

I lagen om alkolås föreslås för alkolåsaktörerna ett nytt anmälningförfarande för möjliggörande av myndighetstillsyn. Anmälan är ett villkor för att alkolås ska kunna släppas ut på marknaden. Anmälan ska göras till Trafiksäkerhetsverket.

Avsikten är att i lagen om alkolås föreskriva om godkännande av en modell för alkolås på samma sätt som i gällande lagstiftning. Enligt förslaget ska Trafiksäkerhetsverket godkänna en modell för alkolås för den finländska marknaden om den uppfyller kraven enligt standarderna SFS-EN 50436-1 eller SFS-EN 50436-2 eller de nationella krav som föreskrivs i en stat inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet och som motsvarar nivån i de nämnda standarderna, och de tekniska krav som fordonslagen och de bestämmelser som utfärdats med stöd av den ställer på anordningar som monteras i fordon. Trafiksäkerhetsverket ska informera och ge råd om innehållet i standarderna på finska och svenska.

Enligt förslaget ska ett godkännande av en modell för alkolås gälla tills vidare. Om ett alkolås dock inte längre uppfyller de krav som gällde när låset godkändes kan Trafiksäkerhetsverket återkalla godkännandet av modellen. Innan godkännandet återkallas ska innehavaren av godkännandet ges en anmärkning och en skälig tid inom vilken felet eller bristen ska avhjälpas.

Om alkolåset äventyrar trafiksäkerheten eller om ett fel eller en brist i det väsentligt försämrar dess funktion, ska godkännandet av modellen kunna återkallas omedelbart.

I lagen om alkolås föreslås bestämmelser om montering, service, kalibrering och användning av alkolås. Alkolåset ska enligt förslaget monteras i fordonet så att låset alltid är funktionsdugligt vid körning. I praktiken säkerställer kravet på alkolåsets funktionsduglighet att ett alkolås som monterats i ett fordon fungerar i alla situationer när fordonet används, även om användningen av alkolåset inte är lagstadgad. Detta gäller t.ex. fordon som används för skol- och dagvårdskörningar.

Det ska inte längre vara tillåtet att montera anordningar till eller installera program i alkolåset på egen hand. Sådan verksamhet kriminaliseras. Regeringen har från verksamhetsställen som monterar alkolås i fordon fått veta att man till alkolås som används vid skol- och dagvårdskörningar har kopplat en separat brytare med hjälp av vilken alkolåsets funktion kan regleras. Kopplandet av icke-godkända brytare, t.ex. ”gör det självbrytare” till alkolås kan störa alkolåsets funktion och äventyra användningen av fordonet. Det föreslås att användningen även av sådana manipulerade alkolås vid körning ska kriminaliseras.

Det föreslås ändringar i alkolåsets monteringsätt. Enligt förslaget ska alkolåset ställas in så att det hindrar att fordonet startar eller rör sig om alkoholhalten i förarens utandningsluft är minst 0,10 milligram alkohol per liter utandningsluft. Det nya monteringsättet effektiviserar t.ex. bussföretagens verksamhet där det är ändamålsenligt att alkolåset monteras till bussarnas bromsar. En sådan montering säkerställer att man vid chaufförsbyte också ser till att den nya chauffören använder alkolåset.

Endast auktoriserade verksamhetsutövare får montera och utföra service av alkolås. Verksamhetsutövaren ska ha sådan teknisk utrustning och programvara som behövs för montering och service av alkolås och som alkolåstillverkaren eller den befullmäktigade representanten angett.

Alkolåset ska kalibreras inom en av Trafiksäkerhetsverket godkänd tid. Denna tid fastställs i praktiken av alkolåsets tillverkare. Över kalibrering av alkolås ska det utfärdas ett intyg som ska medföras vid körning. Polisen ska övervaka kalibreringen i samband med trafikövervakningen. I förslaget kriminaliseras körning utan medförande av intyg.

Enligt förslaget ska det i lagen föreskrivas om olika alkolåsmodeller för olika användningsändamål och om standarder.

Det föreslås inga ändringar när det gäller montering av alkolås i olika typer av fordon. Alkolås kan fortfarande monteras i en eller flera personbilar, bussar, paketbilar, lastbilar eller traktorer som används av den övervakade. Fordonet ska också genomgå ändringsbesiktning när alkolås monteras och avlägsnas.

Det krävs dock inte längre att alkolås monteras i alla fordon som den som beviljats alkolåsövervakad körkort använder och anmäler. Regleringsmodellen gör det möjligt för en person att delta i alkolåsprogrammet t.ex. med en hyrbil. Det enda lagen kräver är att det fordon som används vid körning är försett med ett alkolås som motsvarar standarderna.

Den övervakade kan precis som för närvarande fortsätta använda alkolåset i sitt fordon även efter det att den övervakade körkorten löpt ut. Enligt den föreslagna lagstiftningen krävs det inte längre en ändringsbesiktning efter det att den övervakade körkorten löpt ut; även i övrigt är användningen av anordningen fri efter detta. Anordningen kan bl.a. ställas in så att den fungerar mindre strikt vid körning.

Det föreslås att de krav som är förknippade med användningen av alkolås vid övervakad körkort revideras. Regeringen anser att det inte finns något nödvändigt behov av eller några grunder för att vid övervakad körkort registrera uppgifter om användningen av alkolåset i tillverkarnas eller deras representanters datasystem. Körkorten kan övervakas genom utnyttjande av alkolåsets tekniska egenskaper samt genom polisens övriga trafikövervakning. Den praktiska övervakningen av alkolås i trafiken motsvarar övervakningen av fordons besiktningstider.

En effektiv och ny trafikövervakningsmetod är anordningen för avläsning av registreringsskyltar, Revika, som finns i polisfordon. Med hjälp av den kan man rikta övervakningen av körkort till fordon som används vid alkolåsövervakad körkort. Avläsningsanordningen står

i förbindelse med fordonstrafikregistret där uppgifterna om de fordon som används vid övervakad kör rätt redan för närvarande finns registrerade. Uppgifterna registreras i systemet i samband med att fordonet genomgår ändringsbesiktning. I praktiken kräver övervakningen att systemen vidareutvecklas. Det är viktigt att polisens kunnande om alkoholås ökas i och med den nya regleringen.

Reformen innebär således att alkoholåstillverkarna eller deras representanter i Finland inte längre registrerar uppgifter om användning av alkoholås i sina datasystem när det gäller förare med övervakad kör rätt. Samtidigt förändras den rättsliga ställningen för tillverkare eller deras representanter. Tillverkare eller deras representanter ska inte längre utföra en sådan i 124 § i grundlagen avsedd offentlig förvaltningsuppgift; således omfattas aktörerna inte heller längre av tjänsteansvar.

Slopandet av registreringen av uppgifter kan bidra till att sänka kostnaderna för alkoholåsprogrammet, eftersom användningsuppgifterna inte längre behöver avläsas med 60 dagars mellanrum. Skyldigheten att låta kalibrera låset och kontrollera dess funktion ska dock kvarstå. Enligt regeringen kan kostnaderna för alkoholåsprogrammet minska med 200–300 euro.

Enligt förslaget ska Trafiksäkerhetsverket bemyndigas att utfärda närmare föreskrifter om alkoholåsets funktion under körning och efter ett underkänt utandningsprov och om volymen av ett godkänt utandningsprov. Kraven ska variera beroende på alkoholåsmode llens användningsändamål. Det är ändamålsenligt att en sådan styrning av teknisk natur sköts av Trafiksäkerhetsverket som är behörigt när det gäller alkoholåsförfaranden och som har den tekniska kompetensen om alkoholås.

I förslaget ges Trafiksäkerhetsverket en ny tillsynsuppgift i anslutning till lagen om alkoholås. Bestämmelser om de befogenheter som krävs för tillsynsuppgiften föreslås i lagen.

Det föreslås bestämmelser om begäran om omprövning och ändringssökande i beslut som Trafiksäkerhetsverket meddelat med stöd av lagen om alkoholås. Omprövning av ett beslut som verket meddelat får först begäras hos Trafiksäkerhetsverket. Ett beslut som verket har meddelat med anledning av begäran om omprövning ska få överklagas hos förvaltningsdomstolen. Vid begäran om omprövning och ändringssökandet iaktas förvaltningslagen (434/2003) och förvaltningsprocesslagen (586/1996). Beslut får överklagas genom besvär hos högsta förvaltningsdomstolen endast om högsta förvaltningsdomstolen beviljar besvärstillstånd.

I lagen om alkoholås föreslås att tillämpningsområdet för straffbestämmelsen avseende alkoholåsförseelse ska ändras. Enligt förslaget ska det vara straffbart att påverka alkoholåsets funktionsduglighet, att försumma medförandet av intyg över montering och kalibrering vid körning samt att vid skol- och dagvårdskörningar försumma monterings- och kalibreringsskyldigheten. Det ska också vara straffbart att använda ett manipulerat alkoholås vid körning. Enligt regeringen är ett bötesstraff en tillräcklig påföljd för dessa gärningar och försummelser.

Det föreslås att man i lagen om alkoholås tar in största delen av bestämmelserna i lagen om användning av alkoholås vid skol- och dagvårdskörningar. Det föreslås inga ändringar i de bestämmelser som bibehålls.

3.3 Körkortslagen

Regeringen föreslår att körkortslagen kompletteras och ändras på många sätt. I propositionen har hänsyn också tagits till de nya ändringar som gjorts inom körkortsförvaltningen. Många uppgifter i anslutning till körkort och kör rätt som tidigare sköts av polisen överfördes till Trafiksäkerhetsverket vid ingången av 2016 genom ändringar i körkortslagen.

Det föreslås att körkortslagen preciseras när det gäller villkorligt körförbud och den provotid som hänför sig till det. Ovan i denna proposition har det framkommit att det har rätt ovisshet kring längden på det villkorliga körförbudet och på provotiden. Där-för föreslås det att ordalydelsen i lagen förtydligas så att tingsrätten ska bestämma en provotid om körförbudet är villkorligt. Längden på provotiden är då minst ett och högst tre år. Dessutom ska det föreskrivas att provotiden börjar när beslutet om villkorligt körförbud meddelas och upphör den dag som anges i tingsrättens beslut.

I körkortslagen föreslås bestämmelser om alkoholövervakad körrätt, om meddelande av och längden på alkoholövervakad körrätt, förutsättningarna för utlämnande av körkort, om det fordon och alkohol som används i programmet samt om återkallelse av alkoholövervakad körrätt. För närvarande finns bestämmelser om detta både i lagen om alkoholövervakad körrätt och i körkortslagen. Det finns behov av en ändring, eftersom det annars finns bestämmelser om körrätt endast i körkortslagen. Samtidigt ska vissa preciseringar göras i bestämmelserna.

Alkoholövervakad körrätt kan fortfarande begäras av en i Finland varaktigt bosatt person som är misstänkt för rattfylleri enligt 23 kap. 3 § 1 mom. i strafflagen (39/1889) eller 4 § 1 eller 2 punkten i det kapitlet och som inte har meddelats körförbud av någon annan orsak.

Under lagberedningen dryftades ett förfarande enligt vilket tingsrätten skulle besluta om alkoholövervakad körrätt för alla som gjort sig skyldiga till rattfylleri. Dock så att möjlighet att avböja detta skulle ges. Förfarandet förordades av många som en åtgärd som förbättrar trafiksäkerheten. Regeringen föreslår dock att man håller kvar det förfarande som anges i gällande lag, eftersom beviljandet av alkohol till alla kan orsaka tingsrätternas mycket extra arbete. Det är också oskäligt att bevilja alla alkohol, eftersom man redan på förhand vet att alla som gör sig skyldiga till rattfylleri inte har ekonomiska möjligheter att ta i bruk anordningen. I det hänseendet är det mer ändamålsenligt att en person kan beviljas övervakad körrätt efter begäran. Därför är det viktigt att polisen redan under förundersökningen tillhandahåller personer som gjort sig skyldiga till rattfylleri grundlig och direkt information om möjligheten till alkoholövervakad körrätt.

Det har även framkommit processuella problem: enligt bedömningar skulle tingsrätterna få ta emot ett stort antal återkallanden av övervakade körrätter, om man inte klarar av att behandla den åtalades samtycke på ett sätt som den åtalade förstår under rättegången eller om den åtalade förhåller sig passiv till ärendet. Det välfungerande skriftliga förfarande som nu tillämpas vid rattfylleri skulle dessutom bli långsammare.

Under beredningens gång har många aktörer också lyft fram behovet av att öka längden på körförbuden i Finland. Aktörerna har särskilt hänvisat till att körförbuden är relativt korta i Finland t.ex. i jämförelse med Sverige. Det finns för närvarande ingen klar bild av hur långa körförbuden är i Finland. Det här beror på att alla som är misstänkta för rattfylleri omfattas av ett temporärt körförbud fram till domstolsbehandlingen av rattfylleriärendet och behandlingstiderna i Finland varierar beroende på region.

Justitieministeriet har i enlighet med regeringsprogrammet tillsatt en arbetsgrupp med uppgift att bedöma möjligheten att överföra den straffrättsliga behandlingen och behandlingen av körrätten från domstolen till polisen. I detta sammanhang utreds längden på de temporära och egentliga körförbuden. Först när man känner till hur långa körförbuden är i praktiken är det ändamålsenligt och motiverat att bedöma betydelsen av körförbud med tanke på ibruktagandet av alkohol.

Den som misstänks för rattfylleri ska fortfarande, under förundersökningen, hos polisen begära alkoholövervakad körrätt innan tingsrätten beslutar om den. Enligt förslaget ska tingsrät-

ten inte få meddela körförbudet som villkorligt utan övervakad körrätt, om polisen redan utifrån förundersökningen har beslutat om alkoholövervakad körrätt. Till dessa delar föreslås i den nya lagstiftningen inga ändringar i det nuvarande förfarandet.

Med tanke på ibruktagandet av alkohol är det ytterst viktigt att polisen vid förundersökningen av brottet informerar den misstänkte om möjligheten till alkoholövervakad körrätt. Polisen ska också informera om innehållet i samt villkoren och kostnaderna för övervakningen.

Det föreslås att körkortslagen preciseras så att körförbud inte får meddelas villkorligt för en gärning som begås under körförbudet eller det temporära körförbudet eller prøvotiden. I dessa situationer ska tingsrätten bestämma att det villkorliga körförbudet ska verkställas i dess helhet, om den som fått körförbud under prøvotiden gör sig skyldig till ett brott enligt körkortslagen: grovt äventyrande av trafiksäkerheten, rattfylleri eller grovt rattfylleri eller till brott mot bestämmelserna om transport av farliga ämnen. På grund av ordalydelsen i lagen har det i tingsrätterna rått en viss oklarhet om längden på villkorliga körförbud.

Den övervakade ska också enligt den nya lagen stå för kostnaderna för den övervakade körrätten.

Det föreslås att längden på den övervakade körrätten ska preciseras. Körförbudet upphör och den alkoholövervakade körrätten börjar när Trafiksäkerhetsverket överläter ett körkort med villkor om alkohol till den som gjort sig skyldig till rattfylleri efter den körrätt som polisen beslutat om. Enligt förslaget ska polisen omhänderta och bevara det tidigare körkortet till den som meddelats alkoholövervakad körrätt.

Det finns också anledning att förtydliga att den övervakade körrätten upphör den dag då prøvotiden för det villkorliga körförbudet upphör. På grund av ordalydelsen i lagen har det i domstolar och hos myndigheter rått ovisshet om när körrätten ska upphöra.

Bestämmelser om återkallelse av alkoholövervakad körrätt finns för närvarande både i lagen om alkoholövervakad körrätt och i körkortslagen. I fråga om detta föreslås det att bestämmelserna om återkallande i sin helhet flyttas till körkortslagen.

Villkoren för återkallande av körrätt föreslås bli preciserade till vissa delar. Den övervakade körrätten ska återkallas och det villkorliga körförbudet verkställas i dess helhet, om den övervakade begär det eller om han eller hon bryter mot någon begränsning i körrätten. Som sådana gärningar och försummelser betraktas körande av andra fordon än fordon som är tillåtna och påverkande av alkoholsets funktionsduglighet.

Avsikten är att de föreslagna lagarna träder i kraft 2016 efter riksdagsbehandlingen av dem. För alkoholstillverkare och deras representanter föreskrivs en tre månader lång övergångsperiod inom vilken de hinner göra den verksamhetsanmälan som anges i lagen till Trafiksäkerhetsverket. Tack vare övergångsperioden kan aktörernas affärsverksamhet fortsätta utan uppehåll.

Enligt förslaget ska den övervakade körrätten för personer som beviljats övervakad körrätt före ikraftträdandet av lagen omfattas av den lagstiftning som gällde när beslutet om körrätten gavs.

DETALJMOTIVERING

1 Lagförslag

1.1 Lag om alkolås

1 §. Tillämpningsområde. I paragrafen föreskrivs det att lagen ska tillämpas på godkännande av alkolås och på användning av alkolås i vägtrafiken. Avsikten är att tillämpningsområdet ska omfatta användningen av alkolås vid alkolåsövervakad körrätt, vid skol- och dagvårdskörningar och på sådana i 12 § 2 mom. i körkortslagen avsedda s.k. medicinska grunder.

Den föreslagna lagen ska tillämpas inte bara på Trafiksäkerhetsverkets förfarande för godkännande av alkolås utan också i nämnda trafik användning på försäljning av alkolås, annan överlåtelse, montering och service av alkolås samt på användning av alkolås i sådana fordon som anges i den föreslagna lagen.

I övrigt ska användningen av alkolås vara fri i Finland, och alkolås behöver inte låta godkännas hos någon myndighet. Alkolås som inte är godkända kan komma till Finland t.ex. med bilar som importeras från utlandet. Bestämmelser om användningen av sådana, liksom om säker installation och användning av annan elektrisk utrustning i fordon, finns i fordonslagen.

2 §. Definitioner. Med alkolås avses enligt 1 punkten en anordning som i utandningsluften mäter alkoholhalten hos föraren av ett fordon och som hindrar att fordonet startar om alkoholhalten i förarens utandningsluft överskrider det gränsvärde som ställts in för anordningen. Bestämmelser om gränsvärdet föreslås i 9 §.

Definitionen på kalibrering ingår i 2 punkten. Med kalibrering avses kontroll av att alkolåsets mätresultat är korrekt och justering av alkolåset. Bestämmelser om skyldigheten att låta kalibrera alkolås föreslås i 7 § 4 mom.

Med alkolåsövervakad körrätt avses enligt 3 punkten sådan körrätt som övervakas med alkolås och som meddelas personer som har gjort sig skyldiga till rattfylleri. Bestämmelser om förutsättningarna för meddelande av övervakad körrätt och om andra tillhörande förfaranden föreslås i körkortslagen.

Med tillverkare avses enligt 4 punkten fysiska eller juridiska personer som konstruerar eller tillverkar alkolås som omfattas av tillämpningsområdet för den föreslagna lagen och som ansvarar för att sådana alkolås överensstämmer med lagen i syfte att släppa ut dem på marknaden antingen i tillverkarens eget namn eller under eget varumärke eller tas i tillverkarens eget bruk. Tillverkaren kan vara ett finländskt eller utländskt företag.

Med befullmäktigad representant avses enligt 5 punkten en fysisk eller juridisk person som är etablerad i Finland eller i en medlemsstat i Europeiska ekonomiska samarbetsområdet och som av tillverkaren befullmäktigats att för dennes räkning fullgöra samtliga skyldigheter och svara för samtliga formaliteter som följer av den föreslagna lagen. Den befullmäktigade representanten kan t.ex. vara en importör som tillverkaren befullmäktigat.

Med verksamhetsutövare avses enligt 6 punkten en fysisk eller juridisk person som monterar eller utför service på sådana alkolås som avses i den föreslagna lagen.

3 §. Godkännande av modeller för alkolås. Det förfarande som föreslås i paragrafen motsvarar i huvudsak det förfarande för godkännande som finns i 2 § i lagen om godkännande av alkolås för användning i trafik.

Enligt 1 mom. ska försäljning och annan överlåtelse av alkolås vara förbjuden liksom också montering och service av alkolås, om Trafiksäkerhetsverket inte har godkänt modellen för alkolåset.

Enligt 2 mom. ska Trafiksäkerhetsverket godkänna modeller för alkolås som uppfyller

– kraven i standarderna SFS-EN 50436-1 eller SFS-EN 50436-2 eller de nationella krav som föreskrivs i en stat inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet och som motsvarar nivån i de nämnda standarderna, och

– de tekniska krav som fordonslagen och de bestämmelser som utfärdats med stöd av den ställer på anordningar som monteras i fordon.

Nya anordningar godkänns i enlighet med den gällande versionen av standarderna. Anordningar som godkänts i enlighet med gamla versioner av standarderna är god-kända tills vidare och får användas under anordningarnas livslängd, om godkännandet av anordningarna inte återkallas separat av någon anledning.

Enligt 3 mom. ska den som ansöker om godkännande av en modell för alkolås i sin ansökan visa att kraven i 2 mom. 1 punkten uppfylls genom den utredning över överensstämmelse som lämnats av en i 5 § avsedd teknisk tjänst.

Enligt 4 mom. ska på Trafiksäkerhetsverket tillämpas bestämmelserna om typgodkännandemyndighet i 49 § 2 mom. i fordonslagen när verket sköter uppgifter som avses i det föreslagna 1 mom.

I 5 mom. föreslås ett omnämnande av att Trafiksäkerhetsverket ska informera på finska och svenska om de standarder som avses i den föreslagna 2 mom. 1 punkten. Enligt 7 § i lagen om språket i standarder till vilka det hänvisas i författningar (553/1989) ska det i en författning nämnas vilken myndighet som ger information om standarden på finska och svenska, om standarden inte finns på både finska och svenska.

4 §. Giltighetstid för godkännande. Den i paragrafen föreslagna giltighetstiden för ett godkännande av en modell för alkolås ska motsvara nuläget. Enligt 1 mom. ska godkännandet av en modell för alkolås gälla tills vidare.

Enligt 2 mom. ska Trafiksäkerhetsverket kunna återkalla godkännandet av modellen om alkolåset inte längre uppfyller de krav som gällde när låset godkändes. Innan godkännandet återkallas ska tillverkaren eller dennes representant ges en skriftlig anmärkning och en skälig tid inom vilken felet eller bristen ska avhjälpas. Om felet eller bristen väsentligt försämrar trafiksäkerheten eller alkolåsets funktion, kan godkännandet återkallas omedelbart enligt 3 mom.

5 §. Tekniska tjänster. Den utredning över överensstämmelse som avses i 1 mom. lämnas av en av Säkerhets- och kemikalieverkets ackrediteringsenhet eller av något annat motsvarande nationellt ackrediteringsorgan ackrediterad teknisk tjänst. På ackrediteringen ska tillämpas lagen om konstaterande av tillförlitligheten hos tjänster för bedömning av överensstämmelse med kraven (920/2005).

Den ovan avsedda ackrediteringen ska enligt 2 mom. omfatta de tester som används för att testa alkolås och vid ackrediteringen ska standarden SFS-EN ISO/IEC 17025 om allmänna kompetenskrav för provnings- och kalibreringslaboratorier tillämpas. Till dessa delar föreslås inga ändringar av det tidigare förfarandet.

Enligt 3 mom. ska den tekniska tjänsten vara funktionellt och ekonomiskt oberoende av alkolåstillverkare och befullmäktigade representanter så som det föreskrivs i gällande lag. Avsikten är att tjänsten ska ha en med beaktande av verksamhetens omfattning tillräcklig ansvarsförsäkring eller något annat motsvarande arrangemang och tillgång till en tillräckligt stor och yrkeskunnig personal samt sådana system, anordningar och redskap som behövs för verksamheten. Den tekniska tjänsten ska föra register över sina bedömningar, mätningar, tester, kalkyler och utredningar. Den tekniska tjänsten ska för deltester få anlita en extern tjänst som uppfyller de krav som nämns i 1 mom. eller använda en sådan tjänsts mät- och testanordningar. Ackrediteringen för den externa tjänsten ska omfatta de deltester som tjänsten utför och vid ackrediteringen ska standarden SFS-EN ISO/IEC 17025 tillämpas. Den tekniska tjänsten svarar för den anlitade tjänstens eller de använda anordningarnas resultat.

I 4 mom. föreskrivs det om tjänsteansvar och skadeståndsansvar för personer som är anställda vid den tekniska tjänsten. På personer som är anställda vid den tekniska tjänsten tillämpas bestämmelserna om straffrättsligt tjänsteansvar och skadeståndsansvar på det sätt som föreskrivs i 6 § i den gällande lagen om godkännande av alkolås för användning i trafik

6 §. Verksamhetsanmälan. Det föreslagna förfarandet är nytt. Alkolåstillverkaren eller den befullmäktigade representanten ska göra en verksamhetsanmälan enligt 1 mom. innan alkolåset släpps ut på marknaden och tas i bruk. Denna skyldighet är nödvändig för att möjliggöra Trafiksäkerhetsverkets tillsyn. De tillverkare och importörer som redan är verksamma på marknaden ska också lämna in en verksamhetsanmälan när den nya lagstiftningen träder i kraft inom ramen för en övergångstid om vilken föreskrivs separat.

I momentet ska det föreskrivas om de uppgifter som ska fogas till verksamhetsanmälan. Dessa är

- handelsregisterutdrag,
- en redogörelse för anmälarens ansvariga person från tillverkaren eller den som tillverkaren befullmäktigat,
- en redogörelse för verksamhetsutövaren, som monterar alkolås, och dess ansvariga person,
- ett beslut om godkännande av en i 3 mom. avsedd modell för alkolås,
- en redogörelse för användningsändamålet för det alkolås som anmälaren representerar, och
- en redogörelse för sådan i 7 § 2 mom. avsedd teknisk utrustning och programvara som behövs för montering och service av alkolås.

När en alkolåsmodell ska släppas ut på marknaden är det ändamålsenligt att ansökan om godkännandet av modellen för alkolås och verksamhetsanmälan lämnas in samtidigt till Trafiksäkerhetsverket för behandling.

Enligt 2 mom. ska verksamhetsanmälan göras senast tre månader innan verksamheten inleds. Trafiksäkerhetsverket hinner behandla anmälan inom tre månader och begär vid behov ytterligare utredningar av anmälaren.

Om det sker förändringar i de uppgifter som avses i det föreslagna 1 mom. eller i innehållet i det beslut som avses i den föreslagna 4 punkten, ska Trafiksäkerhetsverket dessutom omedelbart underrättas om dessa. Med dessa uppgifter avses ändringar t.ex. i ägarförhållandena i anmälarens företagsverksamhet samt i förteckningen över företag som monterar och utför ser-

vice av alkolås och av deras ansvariga personer. Till anmälan ska bifogas Trafiksäkerhetsverkets beslut om godkännandet av modellen för alkolås samt uppgifter om till vilket ändamål enligt den föreslagna lagen alkolåset ska användas.

Med tanke på Trafiksäkerhetsverkets tillsynsuppgift är det viktigt att det i momentet föreskrivs att Trafiksäkerhetsverket ska underrättas omedelbart om det sker ändringar i de uppgifter som ska lämnas in. Särskilt viktigt är det att tillverkaren eller den befullmäktigade representanten ska vara skyldig att anmäla om ändringar i uppgifterna om beslutet om godkännande av alkolåset. Detta är av betydelse eftersom Trafiksäkerhetsverket utifrån anmälan kan kräva ett nytt i 6 § 1 mom. avsett godkännande av modellen för alkolås eller godkänna en anmäld ändring i gällande modell. Tröskeln för att göra anmälan ska till dessa delar vara låg. Om en anmälan inte görs hos Trafiksäkerhetsverket och verket får reda på ändringen får den vidta åtgärder enligt 4 §. För in-hämtande av information får verket använda sig av de befogenheter som avses i 13 §.

I 3 mom. föreskrivs det om Trafiksäkerhetsverkets befogenhet att meddela eventuella närmare föreskrifter om innehållet i anmälan och om hur den ska ges in. Trafiksäkerhetsverket kan då ange att anmälan ska göras t.ex. via internet och bestämma vilka blanketter som ska användas vid anmälan.

7 §. Montering av alkolås, användning av alkolås vid körning samt service och kalibrering av alkolås. I den föreslagna paragrafen finns bestämmelser om montering av alkolås i fordon, om användning av alkolås vid körning samt om service och kalibrering av alkolås.

Enligt 1 mom. ska omsorgsfulla och ändamålsenliga, av tillverkaren eller den auktoriserade representanten angivna förfaringssätt följas vid montering av alkolås, användning av alkolås vid körning samt vid service och kalibrering av alkolås för att fordonets trafiksäkerhet och alkolåsets funktion ska kunna säkerställas. Genom omsorgsfulla förfaringssätt och med iakttagande av bestämmelserna bidrar man till att bibehålla alkolåsets funktion.

I 2 mom. föreskrivs det att endast av tillverkaren eller den auktoriserade representanten auktoriserade verksamhetsutövare får montera och utföra service av alkolås. Verksamhetsutövaren ska ha sådan teknisk utrustning och programvara som behövs för montering och service av alkolås och som alkolåstillverkaren eller den befullmäktigade representanten angett. Tillverkaren eller den auktoriserade representanten ska på det sätt som anges i 6 § redogöra för Trafiksäkerhetsverket hurdan teknisk utrustning och programvara det är fråga om.

I 3 mom. förutsätts det att alkolåset monteras i fordonet och används så att det är funktionsdugligt under körningen.

Alkolåset får inte kopplas loss från fordonet under sådan användning som avses i den föreslagna lagen. Sådana anordningar, föremål eller program som inte har godkänts av Trafiksäkerhetsverket och alkolåstillverkaren eller den befullmäktigade representanten får inte monteras på alkolåset eller kopplas till det. Det är inte heller tillåtet att göra några andra ändringar som kan försämra eller äventyra anordningens funktion vid start eller körning. Kravet enligt momentet förenas med sådan kriminalisering som avses i 14 §.

Det är viktigt att förbjuda åtgärder som påverkar alkolåsets funktionsduglighet, eftersom regeringen har fått kännedom om att man till alkolås i fordon som används vid skol- och dagvårdskörningar har kopplat en brytare med hjälp av vilken alkolåset kan kopplas bort under andra körningar än de för vilka alkolås krävs enligt lag. Detta förfarande är inte acceptabelt, eftersom sådana anordningar och programvaror kan störa alkolåsets eller fordonets elsystems funktion och äventyra en säker användning av fordonet.

Det är motiverat att alkolås används även utöver skol- och dagvårdskörningar då användningen enligt lag är obligatorisk. Användningen av alkolås kan inte anses orsaka något oskäligt besvär för fordonets övriga användning. Vissa typer av anordningar är redan från början försedda med en funktion med hjälp av vilken anordningen på ett godtagbart sätt kan kopplas av och på. Enligt det föreslagna 10 § 2 mom. är det trafikidkaren som ska svara för att alkolåset hålls i funktionsdugligt skick i fordon som används vid skol- och dagvårdskörningar.

Kalibreringen av alkolås är en viktig åtgärd när det gäller alkolåsets funktion. Alkolåset ska enligt 4 mom. kalibreras inom en av Trafiksäkerhetsverket godkänd tid. I praktiken är det anordningens tillverkare som anger denna tid.

Enligt 5 mom. ska den som monterar alkolåset utfärda intyg över montering och kalibrering av alkolåset. Av intygen ska framgå datum och plats för monteringen av alkolåset, alkolåsets märke, modell och tillverkningsnummer samt fordonets registreringstecken och datum för nästa kalibrering. Intyget ska medföras vid körning. Försummelse att medföra monterings- och kalibreringsintyg ska vara straffbart enligt 14 §.

Enligt 6 mom. ska Trafiksäkerhetsverket även framdeles på sin webbplats föra en förteckning över auktoriserade verksamhetsutövers försäljnings-, monterings- och servicepunkter. Så här kan man sprida information om var i Finland man kan köpa alkolås och var man kan låta montera och utföra service av alkolås.

8 §. Utrustande av fordon med alkolås. I 1 mom. föreskrivs det om de modeller av alkolås som är godkända av Trafiksäkerhetsverket och som monteras i fordon utifrån olika användningsändamål.

I fordon som används av personer med övervakad kör rätt ska det enligt 1 punkten monteras alkolås som uppfyller kraven enligt standard SFS-EN 50436-1 eller de nationella krav som föreskrivs i en stat inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet och som motsvarar nivån i den nämnda standarden. I en sådan anordning kan man registrera användningsdata och programmera in olika slags funktioner. Modellen kan ställas in enligt de tekniska parametrar som Trafiksäkerhetsverkets anger för användningen.

Enligt 2 punkten ska man vid sådan användning av alkolås på medicinska grunder som avses i 12 § 3 mom. i körkortslagen och vid sådan skol- och dagvårdskörning som avses i 10 § i den föreslagna lagen i fordon montera alkolås som uppfyller kraven enligt standarderna SFS-EN 50436-1 eller SFS-EN 50436-2 eller de nationella krav som föreskrivs i en stat inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet och som motsvarar nivån i de nämnda standarderna. Användningsändamålet kräver inte en anordning enligt 1-standard, som har bättre egenskaper. Vid skol- och dagvårdskörningar används för närvarande en massa anordningar som uppfyller denna standard.

Enligt 2 mom. kan ett alkolås monteras i personbil, buss, paketbil, lastbil eller traktor. Regleringsmodellen är ny. Enligt den gällande lagen om alkolåsövervakad kör rätt ska alkolås monteras i fordon som används av den övervakade och uppgifter om användningen lämnas till polisen. Det finns inte behov av en sådan avgränsning. Genom att liberalisera regleringen kan det vara möjligt för personer med sådan kör rätt som avses i paragrafen att t.ex. hyra ett fordon med alkolås.

Vid beredningen av regeringspropositionen har det utretts om alkolås kan monteras t.ex. på motorcyklar. Utredningar visar att detta är tekniskt möjligt, men att det är svårt att använda anordningen på motorcyklar. Lämnandet av utandningsprov är särskilt svårt eftersom personerna bär hjälm.

Enligt 3 mom. ska fordonet fortfarande ändringsbesiktigas efter det att ett alkolås har monterats eller avlägsnats vid övervakad körrätt. Ändringsbesiktningen är viktig eftersom den övervakade körrätten och de alkolåsförsedda fordonen registreras i fordonstrafikregistret vid besiktningen. Registeranteckningen möjliggör övervakningen av körrätt och fordon.

9 §. Förhindrande av start samt övervakad användning under körning. I 1 mom. föreskrivs det om inställning och justering av de värden som är tillåtna. I dessa föreslås inga ändringar jämfört med nuläget. Alkolåset ska för samtliga användningsändamål ställas in så att det hindrar att fordonet startar eller rör sig om alkoholhalten i förarens utandningsluft är minst 0,10 milligram alkohol per liter utandningsluft. Det motsvarar en alkoholhalt på ca 0,2 promille som uppmäts i blodet.

I 2 mom. föreskrivs det om alkolåsets funktion vid körning med alkolåsövervakad körrätt. Huvudprinciperna följer gällande lagstiftning. Enligt momentet ska alkolåset med slumpmässiga tidsintervaller kräva utandningsprov under körningen. Genom Trafiksäkerhetsverkets föreskrift anges behövligt antal utandningsprov och tidpunkten för dessa. Befogenhetsbestämmelsen om detta finns i 5 mom.

Enligt 3 mom. ska alkolåset, för samtliga användningsändamål, låsa sig efter att ett utandningsprov underkänts för att alkoholhalten är för hög. Alkolåset ska också hindra fordonet från att startas utan utandningsprov. Om ett utandningsprov underkänts till följd av en för hög alkoholhalt eller för att utandningsprov inte har lämnats i tid, ska alkolåset låsa sig så att fordonet varken startar eller rör sig.

I 4 mom. föreskrivs det om minimivolymen hos ett godkänt utandningsprov. Volymen ska vara minst 1,0 liter för alkolåsets samtliga användningsändamål. I momentet föreskrivs det dock vidare att den volym som krävs kan sänkas, om förarens hälsotillstånd försvårar givandet av ett godkänt utandningsprov. Polisen kan på basis av ett läkarintyg ge lov att sänka den volym som krävs.

Trafiksäkerhetsverket får med stöd av bemyndigandet i 5 mom. meddela närmare föreskrifter om alkolåsets tekniska funktion under körning och efter ett underkänt utandningsprov samt om volymen av ett godkänt utandningsprov. Innehållet i föreskrifterna kan variera beroende på alkolåsmodellens användningsändamål.

Enligt den gällande statsrådsförordningen om alkolåsövervakad körrätt ska alkolåset till följd av för hög alkoholhalt efter ett underkänt utandningsprov låsa sig först för fem minuter och från och med det andra utandningsprovet för 15 minuter åt gången tills ett godkänt utandningsprov ges. Efter ett godkänt utandningsprov har föraren fem minuter på sig att starta bilen. Efter det att motorn stängts av ska bilen inom fem minuter kunna startas på nytt utan att alkolåset kräver utandningsprov.

Enligt förordningen ska alkolåset under körningen slumpmässigt kräva utandningsprov som föraren ska ge inom 6 minuter. Det första utandningsprovet ska alkolåset kräva då 5–10 minuter förflutit från det att bilen startades och därefter med 30–45 minuters mellanrum. Alkolåset får inte stänga av en motor som är igång.

10 §. Användning av fordon med alkolås vid skol- och dagvårdskörningar. I paragrafen föreskrivs det om användning av alkolås vid skol- och dagvårdskörningar. Bestämmelser om användningen av alkolås vid sådana körningar finns för närvarande i 1 § i lagen om användning av alkolås vid skol- och dagvårdskörningar. Det föreslås inga ändringar i de förfaranden och skyldigheter som gäller alkolås vid skol- och dagvårdskörningar, även om den särskilda regleringen frångås.

Enligt 1 mom. ska ett fordon med alkolås enligt den föreslagna lagen fortfarande användas om en kommun, samkommun, skola eller inrättning ordnar en körning som be-ställningstrafik och körningen får statsunderstöd eller understöd av kommunen

– vid körning av elever som deltar i förskoleundervisning, grundläggande utbildning och påbygggnadsundervisning,

– vid körning av studerande som deltar i utbildning på andra stadiet, och

– vid körning av barn i dagvård.

Enligt 2 mom. ansvarar den trafikidkare som är ansvarig för körningarna för att alkolås monteraras och för att alkolåset hålls i funktionsdugligt skick, precis som för närvarande. Försum-melse av skyldigheten att montera alkolås och hålla det i funktionsdugligt skick kriminaliseras i 14 §.

11 §. Användning av fordon utan alkolås vid skol- och dagvårdskörningar. Paragrafen mots-varar 3 § i den gällande lagen om användning av alkolås vid skol- och dag-vårdskörningar.

Om trafikidkarens fordon med alkolås går sönder eller om det finns någon annan liknande or-sak, ska enligt 1 mom. den trafikidkare som svarar för körningen tillfälligt under högst fem vardagar dock få använda ett fordon utan alkolås. Den som beställt transporten ska underrättas om detta. Till dessa delar föreslås inga ändringar jämfört med gällande lag.

I 2 mom. föreskrivs det att om den trafikidkare som svarar för körningen trots 1 mom. inte förmår utföra körningen, får den som beställt körningen tillfälligt under högst tre vardagar an-vända ett fordon utan alkolås för körningen. En förutsättning är då att ett fordon som är försett med alkolås och som lämpar sig för körningen inte finns att tillgå. Inte heller till dessa delar föreslås det några ändringar jämfört med nuläget.

12 §. Tillsyn. Tillsynen över utsläppande på marknaden av alkolås och över service- och mon-teringsverksamhet är inte ändamålsenligt organiserad för närvarande.

Därför föreslås det i 1 mom. att Trafiksäkerhetsverket ska övervaka iakttagandet av bestäm-melserna i lagen.

Enligt 2 mom. har Trafiksäkerhetsverket vid tillsynen, i den utsträckning som tillsynen förut-sätter, rätt att få tillträde till tillverkarens, den befullmäktigade representantens och verksam-hetsutövarens verksamhetslokaler, andra lokaler och lokaler som ägs eller förvaltas av tillsyns-objektet, med undantag för utrymmen som används för boende av permanent natur. Därutö-ver har verket rätt att övervaka personalens verksamhet i de lokaler som avses ovan och att trots sekretessbestämmelserna få tillgång till dokument som är nödvändiga för tillsynsuppdra-get. Som en viktig befogenhet anses också Trafiksäkerhetsverkets rätt att granska verksam-hetsutövarens för tillsynsuppdraget allmänt nödvändiga uppgifter.

I 3 mom. föreskrivs det om Trafiksäkerhetsverkets möjlighet att vid tillsynen anlita sakkun-nighjälp, om det behövs för tillsynen. Avsikten är att de sakkunniga ska vara insatta i alkolås-verksamheten och kraven på den. De sakkunniga sköter en offentlig förvaltningsuppgift och på dem tillämpas bestämmelserna om straffrättsligt tjänsteansvar när de sköter sådana uppgif-ter.

Enligt den första meningen i 4 mom. ska Trafiksäkerhetsverket i sina tillsynsuppdrag iaktta de förfaranden som tillämpas vid inspektion och som avses i 39 § i förvaltningslagen (434/2003).

I den paragrafen föreskrivs det bl.a. att myndigheten får förrätta inspektion utan att underrätta om den på förhand. I den andra meningen åläggs polisen en skyldighet att lämna handräckning i enlighet med 9 kap. 1 § i polislagen (872/2011).

Med tanke på myndighetstillsynen är det viktigt att tillverkare och befullmäktigade representanter genom sina egna åtgärder och enligt det som föreskrivs i lag säkerställer monteringen och service av alkoholås, med andra ord är ansvariga för verksamhetsutövarna i sin organisation. Trafiksäkerhetsverket kan utföra tillsynen i samarbete med tillverkare och befullmäktigade representanter.

13 §. Administrativa tvångsmedel. I paragrafen föreslås för Trafiksäkerhetsverket befogenheter att ingripa mot sådant som strider mot den föreslagna lagen. Avsikten är att vid tillsynen främst använda styrande medel, men vid oegentligheter ska myndigheten ha tillräckligt effektiva metoder för att återställa situationens laglighet.

I 1 mom. föreslås Trafiksäkerhetsverket få befogenheter att ålägga en tillverkare eller befullmäktigad representant att avhjälpa fel eller försummelser samt ålägga tillverkaren eller den befullmäktigade representanten förpliktelser eller förbjuda verksamheten om tillverkaren eller den befullmäktigade representanten handlar i strid med den föreslagna lagen eller föreskrifter som meddelats med stöd av den. Trafiksäkerhetsverket ska också ha rätt att förena sina ålägganden med vite enligt viteslagen (1113/1990).

Enligt 2 mom. ska Trafiksäkerhetsverket utan dröjsmål efter att ha fått en verksamhetsanmälan meddela om tillverkaren eller den befullmäktigade representanten inte fullgör skyldigheterna enligt lag eller de föreskrifter som har meddelats med stöd av lag. Tillverkaren eller den befullmäktigade representanten ska ges möjlighet att redo-göra för eventuella brister och de åtgärder med vilka kraven kan uppfyllas. Tillverkaren eller den befullmäktigade representanten ska ges rimlig tid inom vilken verksamheten ska motsvara den nivå som förutsätts. Med rimlig tid avses en tidsfrist på minst två månader.

I praktiken kommer en tidsfrist på två månader att möjliggöra att verksamheten hinner åtgärdas så att den motsvarar de krav som bestämmelserna förutsätter innan verksamheten inleds, eftersom verksamhetsanmälan ska lämnas in tre månader innan verksamheten inleds. Om förutsättningarna inte uppfylls, kan Trafiksäkerhetsverket förbjuda att verksamheten inleds eller fortsätter eller för viss tid, om bristfälligheten kan anses vara väsentlig med tanke på verksamheten. Om bristen anses vara ringa, har Trafiksäkerhetsverket möjlighet att bestämma en ny frist för avhjälpan av bristen och denna frist får inte vara kortare än två veckor. På detta sätt behöver verksamheten inte för-bjudas, utan den kan inledas eller fortsätta, medan bristfälligheten åtgärdas inom den föreskrivna tiden.

Enligt 3 mom. kan Trafiksäkerhetsverket i stället för de tvångsmedel som anges i 1 mom. ge en skriftlig anmärkning, om användningen av tvångsmedel kan anses oskälig i den aktuella situationen.

14 §. Alkoholåsförseelse. Enligt förslaget ska paragrafen innehålla rekvisitet för förseelse som ger böter med hjälp av vilket man kan ingripa mot och förebygga missbruk som gäller användningen av alkoholås.

Enligt 1 mom. ska det vara straffbart att montera sådana anordningar, föremål eller program som påverkar alkoholåsets funktionsduglighet på alkoholåset eller koppla sådana till det i strid med 7 § 3 mom. Ett exempel på detta slags verksamhet är att man till alkoholåset kopplar en sådan brytare med hjälp av vilken alkoholåset kan kopplas bort som inte godkänts av Trafiksäkerhets-

verket och tillverkaren eller dess representant. Det ska också vara straffbart att använda sådana anordningar vid körning.

Med kriminaliseringen kan det förhindras att dessa anordningar äventyrar fordonets trafiksäkerhet. Om en person med övervakad kör rätt kör ett fordon vars alkolås har manipulerats på det sätt som avses ovan eller fordonet saknar alkolås helt och hållet eller alkolåset är av fel modell, kan personen straffas enligt straffbestämmelsen om förande av fortskaffningsmedel utan behörighet i 23 kap. 10 § i strafflagen. Dessutom får den övervakade kör rätten avbrytas.

Vid hot om straff enligt 1 mom. krävs det dessutom att alkolåsanvändaren medför monterings- och kalibreringsintygen i fordonet vid körning. Med tanke på alkolåsets funktion är det nödvändigt att alkolåset fungerar inom ramen för de gränsvärden som ställts in och att det har monterats omsorgsfullt och yrkeskunnigt. En garanti för detta är ett intyg från monterings- och serviceföretaget.

Enligt paragrafen ska det också vara straffbart som alkolåsförseelse att en trafikidkare försummar att utrusta ett fordon med alkolås eller försummar att hålla alkolåset i funktionsdugligt skick vid i lagen avsedda skol- och dagvårdskörningar. Skyldigheten ingår i användningen av alkolås vid skol- och dagvårdskörningar. Alkolåset ska användas och vara i funktionsdugligt skick i fordon som används för skol- och dag-vårdskörningar också när fordonet används för annat än för sådana i lagen föreskrivna körningar.

15 §. Ändringssökande. Enligt 1 mom. ska omprövning av ett beslut som Trafiksäkerhetsverket meddelat med stöd av den föreslagna lagen få begäras på det sätt som anges i förvaltningslagen. Med en hänvisningsbestämmelse till förvaltningslagen säkerställs det att förfaranden och tidsfrister som är förenliga med god förvaltning tillämpas.

I 2 mom. föreslås en hänvisningsbestämmelse till förvaltningsprocesslagen (586/1996). Ett beslut som Trafiksäkerhetsverket har meddelat med anledning av begäran om omprövning får överklagas genom besvär hos förvaltningsdomstolen på det sätt som föreskrivs i förvaltningsprocesslagen. Förvaltningsdomstolens beslut får överklagas genom besvär endast om högsta förvaltningsdomstolen beviljar besvärstillstånd.

I 3 mom. föreskrivs det att Trafiksäkerhetsverket i sitt beslut kan bestämma att beslutet ska iaktas trots att ändring har sökts, om inte besvärsmyndigheten bestämmer något annat.

16 §. Ikraftträdande. Avsikten är att lagen ska träda i kraft 2016. Det är motiverat att för alkolåstillverkare och befullmäktigade representanter föreskriva en tre månaders övergångsperiod för att lämna in de anmälningar som förutsätts enligt den nya lagstiftningen och att anpassa verksamheten till att motsvara den nya lagstiftningen.

1.2 Körkortslagen

3 §. Definitioner. Det föreslås att definitionen på alkolås i 12 punkten ändras så att den motsvarar de nya bestämmelserna. Med alkolås avses en i lagen om alkolås (/) avsedd anordning som hindrar att ett fordon startar och vars användning kan vara för-enad med en påföljd för rattfylleri eller ett läkarutlåtande om huruvida kraven på förarens hälsotillstånd har uppfyllts. I lagen om alkolås föreslås en teknisk definition av alkolås, enligt vilken man med alkolås avser en anordning som i utandningsluften mäter alkoholhalten hos föraren av ett fordon och som hindrar att fordonet startar om alkoholhalten i förarens utandningsluft överskrider det gränsvärde som ställts in för an-ordningen.

Det föreslås att *14 punkten* ändras tekniskt till följd av den nya *15 punkten* och den nya *16 punkten* i paragrafen.

I den nya *15 punkten* definieras begreppet alkoholövervakad körrätt med vilken ska avses sådant villkorligt körförbud som meddelas den som gjort sig skyldig till rattfylleri och som är kombinerat med alkoholövervakad körrätt. Definitionen finns i 1 § i den gällande lagen om alkoholövervakad körrätt (439/2008).

I den nya *16 punkten* definieras begreppet den övervakade med vilken ska avses en person för vilken alkoholövervakad körrätt meddelats.

6 §. Körrätt. Det föreslås att *2 mom. 2 punkten* ändras så att man tar in en hänvisning till det nya 68 a § 2 mom. I det nya moment som man hänvisar till ska det fortfarande föreskrivas om en situation där körrätt saknas, dvs. där den som har körrätt inte har iakttagit villkoret om att använda alkohol.

15 a §. Ändring av körkortskategori. Det föreslås att paragrafen ändras så att de bestämmelser som gäller alkoholövervakad körrätt flyttas till den föreslagna 68 a §. Där-för blir 3 mom. i den gällande lagen 2 mom. i den föreslagna lagen och 4 mom. i den gällande lagen blir 3 mom. i den föreslagna lagen. Innehållet i momenten är oförändrat.

16 §. Villkor och begränsningar i körkort. Det föreslås att *1 mom.* ändras så att där hänvisas till de villkor och begränsningar som anges i det nya 68 a § 2 mom.

67 §. Villkorligt körförbud. Det föreslås att *1 mom.* preciseras så att man för det första i fråga om körförbudets längd hänvisar till körkortslagens 66 § där det finns allmänna bestämmelser om körförbudets längd. För det andra flyttas den andra meningen i momentet så att den bildar ett eget 3 mom.

Paragrafens *2 mom.* är nytt, men motsvarar i praktiken nuläget. Enligt momentet ska tingsrätten om de i 1 mom. föreskrivna förutsättningarna uppfylls (körrätten är nödvändig på grund av personens yrke eller av andra särskilt vägande skäl och gärningen inte riskerar någons säkerhet) besluta att det i fordon som körs av en person som gjort sig skyldig till rattfylleri enligt 23 kap. 3 § 1 mom. eller 4 § 1 eller 2 punkten i straff-lagen ska finnas ett alkohol under den tid det villkorliga körförbudet varar. I momentets sista mening föreslås också en hänvisning till 66 § 4 mom. där det bestäms om allmänna faktorer som beaktas vid bestämmandet av längden på det övervakade kör-förbudet. Vid bestämmandet av längden på körförbudet beaktas förbudets konsekvenser för förarens försörjning och nödvändiga behov av att röra sig i trafiken.

I *3 mom.* föreskrivs det om bestämmande av en provotid för körförbudet. I den gällande lagen finns denna bestämmelse i 2 mom.

Regeringen har fått kännedom om att det – även i fall som liknat varandra – har före-kommit skillnader mellan tingsrätterna när det gäller bestämmandet av längden på villkorliga körförbud. Detta har varit en följd av att den första meningen i det gällande 2 mom. har varit ottydligt formulerad. Det föreslås därför att det nya 3 mom. formuleras så att tingsrätten ska bestämma en provotid som är minst ett och högst tre år, om tingsrätten beslutar att körförbudet är villkorligt. Provotiden börjar när beslutet om villkorligt körförbud meddelas och upphör den dag som anges i tingsrättens beslut. Genom detta förfarande är det entydigt att ett villkorligt körförbud alltid är förknippat med en provotid som är minst ett och högst tre år. Bestämmandet av provotidens längd är ett ärende som hänför sig till beslutet om körförbud, men som är ett helt separat ärende. Provotidens längd ska i tingsrättens beslut anges separat från längden på körförbudet.

I paragrafen föreslås ett nytt 4 mom. Enligt momentet får körförbud inte meddelas villkorligt för en gärning som begås under körförbudet eller det temporära körförbudet eller provotiden enligt det föreslagna 3 mom. Momentet motsvarar den sista meningen i det gällande 67 § 1 mom.

67 a §. Alkolåsövervakad körrätt. Enligt det föreslagna 1 mom. kan alkolåsövervakad körrätt fortsättningsvis begäras av en i Finland varaktigt bosatt person som är miss-tänkt för rattfylleri enligt 23 kap. 3 § 1 mom. eller 4 § 1 eller 2 punkten i strafflagen och som inte har meddelats körförbud av någon annan orsak. Till dessa delar föreslås inga ändringar i förfarandet. Om nämnda villkor uppfylls, ska tingsrätten godkänna begäran.

I 2 mom. föreskrivs det att den som misstänks för rattfylleri redan under förundersökningen får begära alkolåsövervakad körrätt hos polisen innan tingsrätten beslutar om det. Förfarandet motsvarar gällande lag.

I 3 mom. föreskrivs det att polisen vid förundersökningen av ett brott som avses i det föreslagna 1 mom. precis som förut ska informera den misstänkte om möjligheten till alkolåsövervakad körrätt och ta reda på om den misstänkte samtycker till övervakad körrätt. Enligt förslaget ska polisen också informera om innehållet i samt villkoren och kostnaderna för övervakningen.

Polisens informationsskyldighet är mycket viktig med tanke på förfarandet. Alkolåset ska tas i bruk redan under förundersökningen av brottmålet. Det är mycket sällan som tingsrätten beslutar om alkolås, eftersom personen har temporärt körförbud fram till domstolsbehandlingen, i praktiken flera månader. Efter domen har alkolåsprogrammet vanligen ingen betydelse längre, om körförbudet har avtjänats helt eller till största delen. Det temporära körförbudet beaktas i domstolens beslut om körförbud och särskilt i fråga om vanligt rattfylleri är det temporära körförbudet vanligen lika långt som kör-förbudet. Domstolarnas behandlingstider för rattfyllerimål varierar, men de ligger mellan ett par veckor och till och med över sex månader.

I 4 mom. föreskrivs det att den övervakade fortfarande själv ska svara för sina kostnader för den övervakade körrätten.

68 a §. Hur alkolåsövervakad körrätt sätts i kraft och upphör att gälla. Denna paragraf är ny. I paragrafen samlas de bestämmelser som gäller hur alkolåsövervakad körrätt sätts i kraft och upphör att gälla.

I 1 mom. föreskrivs det att den övervakade är skyldig att för polisen lägga fram ett in-tyg över att den övervakade har besökt läkare eller någon annan yrkesutbildad person inom hälso- och sjukvården för att diskutera användningen av berusningsmedel. Regeringen anser att skyldigheten att föra en diskussion om berusningsmedel med en yrkesutbildad person inom hälso- och sjukvården fortfarande är nödvändig. Andra intyg behöver inte längre läggas fram för polisen. Polisen får information om att ett fordon genomgått ändringsbesiktning av en anteckning om detta som besiktningstationen gör i fordonstrafikregistret.

Vid beredningen av regeringspropositionen dryftades även ett förslag om att ålägga personen att delta i missbrukarrehabilitering under alkolåsprogrammet, men detta ansågs av resursskäl inte vara genomförbart.

Som 2 mom. tas i paragrafen in den gällande körkortslagens 15 a § 2 mom., enligt vilket polisen ställer som villkor för körrätten att den som meddelas övervakad körrätt ska använda alkolås vid körning. Ordalydelsen i momentet föreslås bli tydligare.

I 3 mom. föreskrivs det att körrätt enligt 2 mom. återställs när den alkoholövervakade körrätten upphör och polisen återlämnar det körkort som motsvarar den tidigare körrätten och som är i polisens besittning. Enligt förslaget ska den övervakade överlämna sitt körkort till polisen och ansöka om ett nytt villkorat körkort hos Trafiksäkerhetsverket. Polisen utfärdar ett temporärt körkort, om inget annat körkort lämnas ut. Den nya skyldigheten förhindrar möjligt missbruk. En person som fått ett alkoholskörkort har således inte längre två gällande körkort i sin besittning.

I 4 mom. föreskrivs det att den övervakade körrätten börjar när körkortet eller det temporära körkortet lämnas ut. Enligt förslaget ska den övervakade körrätten upphöra den dag då den av tingsrätten bestämda provotiden för den löper ut. Om ett temporärt körkort inte lämnas ut till den övervakade eller den övervakade inte ansöker om ett körkort för övervakad körrätt, upphör den övervakade körrätten den dag då provotiden för det villkorliga körförbudet löper ut.

69 §. Återkallelse av alkoholövervakad körrätt. Bestämmelser om återkallelse av övervakad körrätt finns för närvarande i 69 § 2 mom. i körkortslagen. Det föreslås att paragrafens tillämpningsområde preciseras.

I 1 mom. preciseras längden på körförbudet i samband med återkallande av körrätten genom att det föreskrivs att ett villkorligt körförbud verkställs i dess helhet, om den övervakade under provotiden själv begär att den övervakade körrätten ska återkallas. Även i dessa fall har det förekommit skillnader i tingsrätternas praxis. Avsikten är att det villkorliga körförbudet i sådana situationer ska verkställas som ovillkorligt, vilket formuleras exakt och tydligt i det föreslagna momentet.

I 1 mom. föreskrivs det dessutom att tingsrätten ska återkalla körrätten, om den övervakade utan godtagbar orsak bryter mot begränsningarna i körrätten genom att

- köra något annat fordon än ett fordon som är tillåtet enligt det föreslagna 68 a § 2 mom., eller

- påverka alkoholsets funktionsduglighet för att störa eller förhindra dess funktion i strid med 7 § 2 mom. i den föreslagna lagen om alkohol. Som sådan verksamhet betraktas att till alkoholset koppla anordningar, föremål eller programvara utan medverkan av tillverkaren eller dess representant samt att på eget initiativ koppla loss eller försöka koppla loss alkoholset ur fordonet.

Ett återkallande av körrätten är alltid förknippat med prövning, och i de situationer som beskrivs ovan finns det ingen absolut skyldighet att återkalla körrätten. Körrätten behöver alltså inte återkallas om den övervakade har en godtagbar orsak till sitt handlande.

I 2 mom. tas det in en bestämmelse som motsvarar den i 70 § 3 mom. i körkortslagen och med stöd av vilken tingsrätten ska avgöra om det har funnits en godtagbar orsak till den gärning eller försummelse som är otillåten enligt det föreslagna 1 mom. Detta görs om den som ska meddelas körförbud fortfarande begär övervakad körrätt.

I 3 mom. ska det föreskrivas om åklagarens uppgifter i samband med att den övervakade körrätten återkallas. Bestämmelsen motsvarar nuläget och gällande lag.

I 4 mom. föreskrivs det att ärendet kan behandlas i en sammansättning med en domare och att åklagaren ska närvara. Enligt förslaget ska ärendet kunna avgöras även om den övervakade uteblir. Bestämmelsen motsvarar gällande förfarande.

70 §. Temporärt körförbud. Det föreslås att *1 mom. 3 punkten* i den finska språkdräkten ska ändras, även om ändringen inte hänför sig till reformen av alkolåslagstiftningen.

Enligt 64 § 2 mom. 2 punkten i körkortslagen ska polisen meddela en körrättsinnehavare körförbud om han eller hon bryter mot ett villkor enligt 16 § 1 mom. 4 punkten, enligt vilken körrättsinnehavaren när han eller hon avlägger det första körkortet för bil senast inom två år efter det att han eller hon har fått körrätt för kategori B ska ge in ett intyg till Trafiksäkerhetsverket över erhållen undervisning för övningsdelen och fördjupningsdelen, om han eller hon kör bil efter att tiden löpt ut. En överträdelse av villkoret är ändå ingen grund för meddelande av temporärt körförbud om personen kör bil efter att tiden löpt ut. Vid överträdelse av villkoret är det motiverat att ingripa i kör-förbudet redan i samband med trafikövervakningen, på samma sätt som i fall enligt 64 § 2 mom. 3–5 punkten, och det föreslås därför att en överträdelse av villkoret ska tas in i 70 § 1 mom. 3 punkten som grund för temporärt körförbud.

72 §. Längden på temporärt körförbud. Det föreslås att *2 mom.* ändras så att det motsvarar nuläget och i momentet hänvisas också till den föreslagna 67 a §.

Det föreslås också att *3 mom.* ändras och preciseras. Enligt momentet fortsätter det temporära körförbudet att gälla tills tingsrätten beslutar om alkolåsövervakad körrätt i de fall som avses i 70 § 1 mom. 5 och 6 punkten.

2 Propositionens konsekvenser

Ekonomiska och andra konsekvenser för de övervakade

De ekonomiska konsekvenserna för personer som omfattas av alkolåsövervakad körrätt har granskats i regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om alkolåsövervakad körrätt och till lag om ändring av vägtrafiklagen (RP 36/2008 rd).

I denna regeringsproposition föreslås det att skyldigheten att registrera uppgifter om användningen av alkolåset i tillverkarens eller tillverkarens representants datasystem slopas. Dessa uppgifter ska inte längre användas i övervakningen av körrätten. Genom en förenkling av systemet kan kostnaderna för programmet för övervakad körrätt minskas. Lägre kostnader kan öka användningen av alkolås i samband med den övervakade körrätten. Regeringen bedömer kostnadsminskningen till 200–400 euro.

Kostnaderna för alkolåsprogrammet påverkades inte nämnvärt efter reformen 2008, med undantag för prishöjningar till följd av att den allmänna kostnadsnivån steg. Den övervakade ska fortsättningsvis själv svara för alla kostnader för den övervakade körrätten. Räknat per dag uppgår kostnaderna för den alkolåsövervakade körrätten till i medeltal cirka fem euro per dag för den övervakade.

Kostnadsnivån påverkas bl.a. av om personen köper alkolåset eller hyr det av en representant för alkolåsimportören. De sammanlagda kostnaderna ökar ju längre den övervakade körrätten pågår. I sådana fall minskar dock de månatliga kostnaderna eftersom alkolåsets anskaffningspris är avsevärt högre än dess användningskostnader.

Efter det att den alkolåsövervakade körrätten gjordes permanent 2008 har det på den finländska marknaden kommit ut tre nya alkolås som Trafiksäkerhetsverket har godkänt för användning vid övervakad körrätt. Av dessa är två sådana modeller som marknadsfördes av en tillverkare som redan tidigare var etablerad på den finländska marknaden, vilket betyder att de övervakade de facto har fått endast en ny modell att välja mellan.

Den föreslagna regleringen kan inte anses ha några könskonsekvenser, eftersom såväl män som kvinnor har möjlighet att jämlikt ta del av de förfaranden som nämns i lagen. Det kan dock konstateras att det är betydligt vanligare att män gör sig skyldiga till rattfylleri än att kvinnor gör det.

Konsekvenser för den verksamhet som bedrivs dels av alkoholimportörer och deras representanter, dels av dem som monterar och utför service av alkohol

Enligt alkoholimportörerna har de nya bestämmelserna endast ringa ekonomiska konsekvenser. Enligt bolaget Piirla Oy, som importerar alkohol, kommer den nya lagstiftningen förmodligen att öka antalet alkohols särskilt i den övervakade körrätten, vilket i sin tur sannolikt leder till typgodkännande av nya märken. Detta kan innebära hårdare konkurrens och sänkta priser. Detta kan i sin tur öka antalet alkohols och förbättra vägsäkerheten för alla som rör sig i trafiken.

Konsekvenser för myndigheterna

Eftersom förfarandena för godkännande av modeller för alkohol inte förändras kommer Trafiksäkerhetsverkets uppgifter inte att påverkas. Däremot kommer den nya tillsynsuppgiften att öka verkets uppgifter.

Utvecklingen av nya statistiska tillsynsmetoder och det ökade antalet övervakade kräver i viss mån mer resurser av Trafiksäkerhetsverket. Något stort antal nya företag som vill etablera sig på marknaden är ändå inte att vänta ens på lång sikt.

Trafiksäkerhetsverket bemyndigas att utfärda närmare föreskrifter i fråga om vissa alkoholförfaranden. Det bör reserveras resurser för utfärdandet av och tillsynen över iakttagandet av dessa normer.

På det hela taget kan förslagen antas öka Trafiksäkerhetsverkets behov av personalresurser med ungefär ett årsverk, vilket sköts inom ramen för den personalstyrka som godkänts i produktivetsprogrammet för kommunikationsministeriets förvaltningsområde.

Samhälleliga konsekvenser

Om användningen av alkohol blir vanligare kan man förebygga rattfylleribrott och sannolikt också körandet av fordon utan kör rätt. Användningen av alkohol främjar vägtrafiksäkerheten. Ungefär en femtedel av dödsfallen i vägtrafiken orsakas fortfarande av rattfylleriolyckor.

Mer information om verkningarna av den alkoholor övervakade körrätten finns i Trafiksäkerhetsverkets publikation från februari 2013 (Trafis publikationer 5/2013). Av dessa kan nämnas att ungefär en tredjedel av alkoholanvändarna angav att de fått behålla sin arbetsplats tack vare alkohols.

3 Beredningen av propositionen

Regeringspropositionen har beretts vid kommunikationsministeriet i samarbete med Trafiksäkerhetsverket, inrikesministeriet, justitieministeriet och Polisstyrelsen.

Remissyttranden om utkastet till regeringspropositionen har begärts av justitieministeriet, inrikesministeriet, social- och hälsovårdsministeriet, finansministeriet, Riksåklagarämbetet, Polisstyrelsen, Polisinrättningen i Helsingfors, Polisinrättningen i Östra Nyland, Trafiksäkerhetsverket, Trafikverket, Trafikskyddet, Helsingfors tingsrätt, Birkalands tingsrätt, Finlands

Kommunförbund rf, Auto- ja Kuljetusalan Työnte-kijäliitto AKT ry, Autoliikenteen Työnantajaliitto ry, Finlands Transport och Logistik SKAL rf, Linja-autoliitto ry, Suomen Paikallisliikenneliitto - Finlands Lokaltrafikförbund ry, Suomen Taksiliitto ry, Automobilförbundet rf, Suomen Liikennelääketieteen Yhdistys - Finlands Trafikmedicinska Förening ry, Suomen Lääkäriliitto - Finlands Läkarförbund ry, Suomen Fartskriver Oy, Alcolock Fi Oy, Volvo Auto Oy, Piirla Oy, Dräger Suomi Oy, Malux Finland Oy och Sarco Oy.

Av remissyttrandena har man gjort en omfattande sammanställning som finns tillgänglig på kommunikationsministeriets webbplats <http://www.lvm.fi/lainsaadannon-valmistelu/-/mahti/asianasiakirjat/62781>. De förslag till ändringar i sak och tekniska ändringar som framförts i yttrandena har i huvudsak beaktats vid den fortsatta beredningen av propositionen.

4 Förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordning

Verksamhetsanmälan förhållande till näringsfriheten

Enligt 6 § i det första lagförslaget ska alkoholstillverkaren eller den befullmäktigade representanten för tillsynen göra en verksamhetsanmälan till Trafiksäkerhetsverket innan alkoholset släpps ut på marknaden och tas i bruk. Till anmälan ska bl.a. fogas ett beslut om godkännande av modellen för alkohol enligt 3 §. Dessutom ska det vara förbjudet att släppa ut ett alkoholset på marknaden och att ta ett alkoholset i bruk, om Trafiksäkerhetsverket inte har godkänt modellen för alkoholset. Enligt förslaget ska verksamhetsanmälan göras tre månader innan verksamheten inleds.

Även om det föreslås att regleringen ska grunda sig på ett anmälningsförfarande istället för på tillståndspliktighet, är den föreslagna regleringen betydelsefull med tanke på näringsfriheten enligt 18 § i grundlagen.

Det är helt klart att näringsfriheten är huvudregeln och att reglering som ingriper i denna rätt måste uppfylla de allmänna kraven på en lag som begränsar de grundläggande fri- och rättigheterna, vilket innebär att begränsningarna måste vara godtagbara samt exakta och noggrant avgränsade. Bestämmelserna ska vara utformade så att myndigheternas verksamhet är tillräckligt förutsägbart (GrUU 19/2009 rd).

Bestämmelserna om de befogenheter som hänför sig till tillsynen över alkoholverksamheten är exakta och finns i 11 och 12 § i den föreslagna lagen. Enligt förslaget ska Trafiksäkerhetsverket kunna ålägga en tillverkare eller befullmäktigad representant att avhjälpa fel eller försummelser samt ålägga denne förpliktelser eller förbjuda en åtgärd, om denne handlar i strid med lag eller föreskrifter som har meddelats med stöd av lag. Dessa kan förenas med tvångsmedel enligt viteslagen. I den föreslagna lagen föreskrivs det också om de åtgärder som Trafiksäkerhetsverket kan vidta om verket får kännedom om otillbörlig verksamhet.

På de ovan beskrivna grunderna kan det anses proportionellt samt förutsägbart för verksamhetsutövaren att denne ska anmäla om verksamheten på förhand, och därför är regleringen inte problematisk med tanke på näringsfriheten.

Begäran om omprövning som rättsmedel

Enligt den föreslagna 15 § ska ändring i beslut som Trafiksäkerhetsverket meddelat i första hand sökas genom omprövningsbegäran. För att ett beslut ska få överklagas hos högsta förvaltningsdomstolen krävs besvärstillstånd.

Begäran om omprövning och besvärstillstånd gäller således också de administrativa tvångsmedel som avses i 13 § i det första lagförslaget. I dessa ärenden är det inte fråga om saker av särskild betydelse för partens rättsskydd där det är viktigt att vid behov snabbt få ärendet till domstol för avgörande.

När det gäller besvärstillstånd har grundlagsutskottet ansett (GrUU 55/2014 rd) att ärendets art eller betydelse inte med nödvändighet förutsätter tillträde till högsta förvaltningsdomstolen utan besvärstillstånd ens i de ärenden som gäller verkställigheten av ett administrativt tvångsmedel.

Trafiksäkerhetsverkets bemyndigande att utfärda föreskrifter

I lagförslagen föreslås Trafiksäkerhetsverket få bemyndigande att utfärda föreskrifter.

Enligt 80 § 2 mom. i grundlagen kan myndigheter genom lag bemyndigas att utfärda rättsnormer i bestämda frågor, om det med hänsyn till föremålet för regleringen finns särskilda skäl och regleringens betydelse i sak inte kräver att den sker genom lag eller förordning. Tillämpningsområdet för ett sådant bemyndigande ska vara exakt avgränsat. Dessutom följer av grundlagen att de frågor som bemyndigandet gäller måste preciseras exakt.

Grundlagsutskottet har i sin utlåtandep Praxis i fråga om tillämpningen av grundlagens 80 § 2 mom. konstaterat att det ställs mera långtgående krav på att de frågor som ett bemyndigande att utfärda rättsnormer omfattar ska vara noggrant definierade i lagen än det allmänna kravet på exakt avgränsning som gäller ett sådant bemyndigande. Bemyndigandet ska dessutom enligt en uttrycklig bestämmelse i grundlagen ha ett exakt avgränsat tillämpningsområde (GrUU 46/2001 rd, s. 3/I, och GrUU 16/2002 rd, s. 2/II). Sett ur ett grundlagsperspektiv är andra myndigheters normgivningsrätt endast undantagsfall (GrUB 10/1998 rd, s. 23/II, och GrUU 16/2002 rd, s. 2/I).

I samband med grundlagsreformen nämndes som exempel på en myndighets normgivningsbefogenhet teknisk reglering av smärre detaljer som inte inbegriper prövningsrätt i någon större utsträckning (RP 1/1998 rd, s. 134/I, se även GrUU 16/2002 rd, s. 2/I och GrUU 19/2002 rd, s. 5/I).

Sett ur ett grundlagsperspektiv är myndigheters utfärdande av rättsnormer undantagsfall. Det bemyndigande att utfärda föreskrifter som föreslås för Trafiksäkerhetsverket gäller frågor av teknisk natur som Trafiksäkerhetsverket har sakkunskap om. Med beaktande av Trafiksäkerhetsverkets särskilda verksamhetsområde som gäller fordon finns det sådana i grundlagen avsedda särskilda skäl, vilket innebär att de bemyndiganden att utfärda föreskrifter som föreslås för verket harmonierar med 80 § 2 mom. i grundlagen.

Med stöd av vad som konstaterats tidigare i detta kapitel är det ändamålsenligt att de i lagen föreslagna offentliga förvaltningsuppgifter som avses i 124 § i grundlagen kan anförtros privata tekniska tjänster. Uppgifterna innebär inte betydande utövning av offentlig makt. Med avseende på de bestämmelser som föreslås i lagarna och de allmänna lagar som tillämpas i övrigt tillgodoses rättssäkerheten och iakttas principerna för god förvaltning.

Med stöd av vad som anförts ovan kan lagförslagen enligt regeringens uppfattning behandlas i vanlig lagstiftningsordning.

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs riksdagen följande lagförslag:

1.

Lag

om alkolås

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 §

Tillämpningsområde

Denna lag innehåller bestämmelser om godkännande av alkolås och om användning av alkolås i vägtrafiken.

Bestämmelser om alkolås som villkor för kör rätt finns i körkortslagen (386/2011).

2 §

Definitioner

I denna lag avses med

1) alkolås en anordning som i utandningsluften mäter alkoholhalten hos föraren av ett fordon och som hindrar att fordonet startar eller rör sig om alkoholhalten i förarens utandningsluft överskrider det gränsvärde som ställts in för anordningen,

2) kalibrering kontroll av att alkolåsets mätresultat är korrekt och justering av alkolåset,

3) alkolåsövervakad kör rätt sådan kör rätt som övervakas med alkolås och som meddelas personer som har gjort sig skyldiga till rattfylleri,

4) tillverkare fysiska eller juridiska personer som konstruerar eller tillverkar alkolås som omfattas av tillämpningsområdet för denna lag och som ansvarar för att sådana alkolås överensstämmer med denna lag i syfte att släppa ut dem på marknaden antingen i tillverkarens eget namn eller under eget varumärke eller tas i tillverkarens eget bruk,

5) befullmäktigad representant en av tillverkaren befullmäktigad fysisk eller juridisk person som är etablerad i Finland eller i en medlemsstat i Europeiska ekonomiska samarbetsområdet och som fått fullmakt av tillverkaren att i dennes namn fullgöra samtliga skyldigheter och svara för samtliga formaliteter som följer av denna lag,

6) verksamhetsutövare en fysisk eller juridisk person som är etablerad i Finland och som av tillverkaren eller den befullmäktigade representanten befullmäktigats att mon-tera eller utföra service på alkolås enligt denna lag.

3 §

Godkännande av modeller för alkolås

Det är förbjudet att släppa ut på marknaden och ta i bruk ett alkolås, om modellen för alkolåset inte har godkänts av Trafiksäkerhetsverket.

Trafiksäkerhetsverket ska godkänna modeller för alkolås som uppfyller

1) kraven i standarderna SFS-EN 50436-1 eller SFS-EN 50436-2 eller de nationella krav som föreskrivs i en stat inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet och som motsvarar nivån i de nämnda standarderna, och

2) de tekniska krav som fordonslagen (1090/2002) och bestämmelser som utfärdats med stöd av den ställer på anordningar som monteras i fordon.

Den som ansöker om godkännande av en modell för alkolås ska i sin ansökan visa att kraven enligt 2 mom. 1 punkten uppfylls genom en utredning över överensstämmelse som lämnats av en sådan teknisk tjänst som avses i 5 §.

På Trafiksäkerhetsverket tillämpas bestämmelserna om typgodkännandemyndighet i 49 § 2 mom. i fordonslagen när verket sköter uppgifter som avses i 1 mom.

Trafiksäkerhetsverket informerar om de standarder som avses i 2 mom. 1 punkten på finska och svenska.

4 §

Giltighetstid för godkännande

Godkännande av en modell för alkolås gäller tills vidare.

Om ett alkolås inte längre uppfyller de krav som gällde när låset godkändes kan Trafiksäkerhetsverket återkalla godkännandet av modellen. Innan godkännandet återkallas ska innehavaren av godkännandet ges en skriftlig anmärkning och en skälig tid inom vilken felet eller bristen ska avhjälpas.

Om felet eller bristen väsentligt försämrar fordonets trafiksäkerhet eller alkolåsets funktion, kan godkännandet återkallas omedelbart.

5 §

Tekniska tjänster

Utredningen över överensstämmelse lämnas av en av Säkerhets- och kemikalie-verkets ackrediteringsenhet eller av något annat motsvarande nationellt ackrediteringsorgan ackrediterad teknisk tjänst. På ackrediteringen tillämpas lagen om konstaterande av tillförlitligheten hos tjänster för bedömning av överensstämmelse med kraven (920/2005).

Den i 1 mom. avsedda ackrediteringen ska omfatta de tester som används för att testa alkolås och vid ackrediteringen ska standarden SFS-EN ISO/IEC 17025 om allmänna kompetenskrav för provnings- och kalibreringslaboratorier tillämpas.

Den tekniska tjänsten ska vara funktionellt och ekonomiskt oberoende av alkolåstillverkaren och den befullmäktigade representanten. Tjänsten ska ha en med beaktande av verksamhetens omfattning tillräcklig ansvarsförsäkring eller något annat motsvarande arrangemang och tillgång till en tillräckligt stor och yrkeskunnig personal samt sådana system, anordningar och redskap som behövs för verksamheten. Den tekniska tjänsten ska föra register över sina bedömningar, mätningar, tester, kalkyler och utredningar. Den tekniska tjänsten får för deltester anlita en extern tjänst som uppfyller kraven enligt 1 mom. eller använda en sådan tjänsts mät- och testanordningar. Ackrediteringen för den externa tjänsten ska omfatta de deltester som tjänsten utför och vid ackrediteringen ska standarden SFS-EN ISO/IEC 17025 tillämpas. Den tekniska tjänsten svarar för den anlitade tjänstens eller de använda anordningarnas resultat.

På personer som är anställda vid den tekniska tjänsten tillämpas bestämmelserna om straffrättsligt tjänsteansvar när de utför bedömningsuppgifter enligt denna lag. Bestämmelser om skadeståndsansvar finns i skadeståndslagen (412/1974).

6 §

Verksamhetsanmälan

Alkolåstillverkaren eller den befullmäktigade representanten ska för tillsynen göra en verksamhetsanmälan hos Trafiksäkerhetsverket innan alkolåset släpps ut på marknaden och tas i bruk. Till anmälan ska fogas

- 1) utdrag ur handelsregistret eller någon annan motsvarande utredning samt utredning om ägandeförhållandena, om anmälarens verksamhet bedrivs i bolagsform,
- 2) en redogörelse för anmälarens ansvariga person,
- 3) en redogörelse för verksamhetsutövaren och dess ansvariga person,
- 4) beslut om godkännande av modellen för alkolås,
- 5) en redogörelse för alkolåsets användningsändamål,
- 6) en redogörelse för sådan i 7 § 2 mom. avsedd teknisk utrustning och programvara som behövs för montering och service av alkolås.

Anmälan ska göras senast tre månader innan verksamheten inleds. Om det medan verksamheten pågår sker förändringar i de uppgifter som avses i 1 mom. eller i beslutsinnehållet, ska Trafiksäkerhetsverket omedelbart underrättas om detta.

Trafiksäkerhetsverket får meddela närmare föreskrifter om innehållet i de uppgifter som ska anmälas och om hur de ska ges in.

7 §

Montering av alkolås, användning av alkolås vid körning samt service och kalibrering av alkolås

För att fordonets trafiksäkerhet och alkolåsets funktion ska kunna säkerställas ska omsorgsfulla och ändamålsenliga förfaringssätt följas vid montering av alkolås, användning av alkolås vid körning samt vid service och kalibrering av alkolås.

Endast auktoriserade verksamhetsutövare får montera och utföra service av alkolås. Verksamhetsutövaren ska ha sådan teknisk utrustning och programvara som behövs för montering och service av alkolås och som alkolåstillverkaren eller den befullmäktigade representanten angett.

Alkolåset ska monteras i fordonet och det ska användas vid körning så att det är funktionsdugligt under körningen. Sådana anordningar, föremål eller program som inte har godkänts av Trafiksäkerhetsverket och alkolåstillverkaren eller den befullmäktigade representanten får inte monteras på alkolåset eller kopplas till det.

Alkolåset ska kalibreras inom en av Trafiksäkerhetsverket godkänd tid.

Verksamhetsutövaren ska utfärda ett intyg över montering och kalibrering av ett alkolås, av vilket det framgår datum och plats för monteringen av alkolåset, alkolåsets märke, modell och tillverkningsnummer samt fordonets registreringstecken och datum för nästa kalibrering. Både monterings- och kalibreringsintyget ska medföras i fordonet under körning.

Trafiksäkerhetsverket ska på sin webbplats föra en förteckning över alkolåsens försäljningsställen och verksamhetsutövarna.

8 §

Utrustande av fordon med alkolås

Ett fordon ska utrustas med

- 1) ett alkolås som uppfyller kraven enligt standard SFS-EN 50436-1 eller de nationella krav som föreskrivs i en stat inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet och som motsvarar

nivån i standarden, om alkolåset används av en person för vilken alkolåsövervakad körrätt meddelats,

2) ett alkolås som uppfyller kraven enligt standarderna SFS-EN 50436-1 eller SFS-EN 50436-2 eller de nationella krav som föreskrivs i en stat inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet och som motsvarar nivån i de nämnda standarderna, om alkolåset används av en person för vilken alkolåsövervakad körrätt meddelats med så-dant villkor som avses i 12 § 2 mom. i körkortslagen (386/2011) eller om fordonet används i det syfte som avses i 10 § i denna lag.

Alkolås kan monteras i

- 1) personbil,
- 2) buss,
- 3) paketbil,
- 4) lastbil, eller
- 5) traktor.

Fordonet ska ändringsbesiktigas efter det att ett alkolås enligt 1 mom. 1 punkten har monterats eller avlägsnats.

9 §

Förhindrande av start samt övervakad användning under körning

Alkolåset ska ställas in så att det kräver ett utandningsprov för att fordonet ska kunna startas och hindrar att fordonet startas om inget utandningsprov ges eller om alkoholhalten i förarens utandningsluft är minst 0,10 milligram alkohol per liter utandningsluft.

Under körningen ska alkolåset kräva utandningsprov med slumpmässiga tidsintervaller, om alkolåset används av en person för vilken alkolåsövervakad körrätt meddelats.

Om alkoholhalten i förarens utandningsluft inte underskrider den gräns som anges i 1 mom. eller om föraren under körning underlåter att ge ett utandningsprov ska alkolåset låsa sig så att fordonet varken startar eller rör sig.

Volymen av ett utandningsprov ska vara minst 1,0 liter för att bli godkänt. Om hälsotillståndet hos föraren försvårar givande av ett godkänt utandningsprov, kan polisen på basis av ett läkarintyg ge lov att sänka den volym som krävs.

Trafiksäkerhetsverket får meddela närmare föreskrifter om alkolåsets tekniska funktion under körning och efter ett underkänt utandningsprov samt om volymen av ett godkänt utandningsprov.

10 §

Användning av fordon med alkolås vid skol- och dagvårdskörningar

Om en kommun, samkommun, skola eller inrättning ordnar en körning som beställningstrafik och körningen får statsunderstöd eller understöd av kommunen, ska ett fordon med alkolås användas

- 1) vid körning av elever som deltar i förskoleundervisning, grundläggande utbildning och påbyggnadsundervisning,
- 2) vid körning av studerande som deltar i utbildning på andra stadiet, och
- 3) vid körning av barn i dagvård.

Den trafikidkare som är ansvarig för körningarna ansvarar för att alkolås monteras och för att alkolåset hålls i funktionsdugligt skick.

11 §

Användning av fordon utan alkolås vid skol- och dagvårdskörningar

Om ett fordon med alkolås går sönder eller om det finns någon annan liknande or-sak, får den trafikidkare som svarar för körningen tillfälligt under högst fem vardagar använda ett fordon utan alkolås vid sådana körningar som avses i 10 §. Trafikidkaren ska genast underrätta den som har beställt körningen om att ett fordon utan alkolås används.

Om den trafikidkare som svarar för körningen trots 1 mom. inte förmår utföra körningen, får den som beställt körningen tillfälligt under högst tre vardagar använda ett fordon utan alkolås för körningen. En förutsättning är då att ett fordon som är försett med alkolås och som lämpar sig för körningen inte finns att tillgå.

12 §

Tillsyn

Trafiksäkerhetsverket övervakar iakttagandet av denna lag och de bestämmelser som utfärdats med stöd av den.

Verket har i sitt tillsynsuppdrag rätt att

1) i den utsträckning som tillsynen förutsätter få tillträde till tillverkarens, den befullmäktigade representantens och verksamhetsutövarens verksamhetslokaler, andra lokaler och lokaler som ägs eller förvaltas av tillsynsobjektet, med undantag för utrymmen som används för boende av permanent natur,

2) övervaka personalens verksamhet i de lokaler som avses i 1 punkten,

3) trots sekretessbestämmelserna få tillgång till dokument som är nödvändiga för tillsynsuppdraget,

4) granska tillverkarens, dess representants eller verksamhetsutövarens för tillsynsuppdraget nödvändiga uppgifter.

Trafiksäkerhetsverket kan vid tillsynen anlita sakkunnighjälp om det behövs för tillsynen. De sakkunniga ska vara insatta i alkolåsverksamheten och kraven på den. På de sakkunniga tillämpas bestämmelserna om straffrättsligt tjänsteansvar när de sköter sådana uppgifter som avses i denna paragraf. Bestämmelser om skadeståndsansvar finns i skadeståndslagen.

Trafiksäkerhetsverket ska i sina tillsynsuppdrag iaktta 39 § i förvaltningslagen (434/2003). Bestämmelser om polisens skyldighet att lämna handräckning finns i 9 kap. 1 § i polislagen (872/2011).

13 §

Administrativa tvångsmedel

Trafiksäkerhetsverket kan ålägga en tillverkare, befullmäktigad representant eller verksamhetsutövare att avhjälpa fel eller försummelser samt ålägga denne förpliktelser eller förbjuda en åtgärd, om denne handlar i strid med denna lag eller föreskrifter som har meddelats med stöd av den. Verket kan förena åläggandet med vite, hot om tvångsutförande eller hot om avbrytande. Bestämmelser om dessa finns i viteslagen (1113/1990).

Om tillverkaren eller den befullmäktigade representanten inte fullgör de skyldigheter som föreskrivs i denna lag eller med stöd av lag, ska Trafiksäkerhetsverket utan dröjsmål efter att ha fått en anmälan enligt 6 § eller efter att annars ha fått veta om ärendet ge tillverkaren eller den befullmäktigade representanten en möjlighet att redo-göra för bristfälligheten och de åtgärder med vilka denne ämnar se till att kraven uppfylls. Om tillverkaren eller den befullmäktigade representanten inte uppfyller kraven inom en rimlig tid, som inte får vara kortare än två månader, kan verket förbjuda tillverkaren eller den befullmäktigade representanten att inleda

eller fortsätta sin verksamhet tills vidare eller för en viss tid, om bristen med tanke på verksamhetens säkerhet kan anses vara väsentlig. Om bristen är ringa, kan verket bestämma en ny frist för avhjälpande av bristen, som inte får vara kortare än två veckor.

Trafiksäkerhetsverket kan i stället för de tvångsmedel som anges i 1 mom. ge tillverkaren, den befullmäktigade representanten eller verksamhetsutövaren en skriftlig anmärkning, om det är oskäligt att använda tvångsmedel.

14 §

Alkolåsförseelse

Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet

1) monterar sådana anordningar, föremål eller program som påverkar alkolåsets funktionsduglighet på alkolåset eller kopplar sådana till det eller använder alkolås vid körning i strid med 7 § 3 mom.,

2) försummar den i 7 § 5 mom. föreskrivna skyldigheten att i fordonet under körning medföra monterings- och kalibreringsintyg, ska, om inte strängare straff för gärningen föreskrivs någon annanstans i lag, för alkolåsförseelse dömas till böter.

För alkolåsförseelse döms också den trafikidkare som svarar för körningar enligt 10 § och som försummar att utrusta ett fordon med alkolås eller att hålla alkolåset i funktionsdugligt skick.

15 §

Ändringssökande

Omprövning av ett beslut som Trafiksäkerhetsverket meddelat med stöd av denna lag får begäras på det sätt som anges i förvaltningslagen (434/2003).

Ett beslut som har meddelats med anledning av begäran om omprövning får överklagas genom besvär hos förvaltningsdomstolen på det sätt som föreskrivs i förvaltningsprocesslagen (586/1996). Beslut av förvaltningsdomstolen får överklagas genom besvär endast om högsta förvaltningsdomstolen beviljar besvärstillstånd.

Trafiksäkerhetsverket kan i sitt beslut bestämma att beslutet ska iakttas trots att ändring har sökts, om inte besvärsmyndigheten bestämmer något annat.

16 §

Ikraftträdande

Denna lag träder i kraft den 2016.

Genom denna lag upphävs lagen om alkolåsövervakad körrätt (439/2008), lagen om godkännande av alkolås för användning i trafik (1109/2010) och lagen om användning av alkolås vid skol- och dagvårdskörningar (1110/2010).

De tillverkare eller befullmäktigade representanter som bedrev i denna lag avsedd verksamhet när lagen trädde i kraft och som gör en verksamhetsanmälan enligt 6 § inom tre månader från lagens ikraftträdande får fortsätta sin verksamhet.

2.

Lag

om ändring av körkortslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i körkortslagen (386/2011)

3 § 12 och 14 punkten, 6 § 2 mom. 2 punkten, 15 a §, det inledande stycket i 16 § 1 mom., 67 och 69 §, 70 § 1 mom. 3 punkten samt 72 § 2 och 5 mom., av dem 3 § 12 och 14 punkten, 67 § samt 72 § 2 och 5 mom. sådana de lyder i lag 1081/2012, 6 § 2 mom. 2 punkten, 15 a § och det inledande stycket i 16 § 1 mom. sådana de lyder i lag 70/2015, 69 § sådan den lyder delvis ändrad i lag 1081/2012 och 70 § 1 mom. 3 punkten sådan den lyder i lag 1614/2015, samt

fogas till lagen nya 67 a och 68 a § som följer:

3 §

Definitioner

I denna lag avses med

12) alkoholås en i lagen om alkoholås (/) avsedd anordning som hindrar att ett fordon startar och vars användning kan vara förenad med en påföljd för rattfylleri eller ett läkarutlåtande om huruvida kraven på förarens hälsotillstånd har uppfyllts,

14) läkarintyg och läkarutlåtande ett utlåtande om huruvida de medicinska kraven uppfylls vilket getts utifrån en bedömning av förarens hälsotillstånd som gjorts med stöd av denna lag och med optikerutlåtande ett utlåtande om huruvida kraven på synförmåga uppfylls vilket getts med stöd av denna lag och som är avsett att användas i stället för en kontroll i samband med trafikövervakningen,

15) alkoholåsövervakad kör rätt sådan kör rätt som övervakas med alkoholås och som meddelas personer som har gjort sig skyldiga till rattfylleri,

16) den övervakade en person för vilken alkoholåsövervakad kör rätt meddelats.

6 §

Kör rätt

Kör rätt saknas om

2) kör rättsinnehavaren försummar att uppfylla kravet på alkoholås enligt 68 a § 2 mom.,

15 a §

Ändring av körkortskategori

Polisen kan ändra körkortskategorin permanent eller för högst två år till den kategori som kör rättsinnehavaren uppfyller förutsättningarna för, om innehavaren inte längre uppfyller de

förutsättningar för körkortstillstånd som motsvarar körrättskategorin eller motsvarande krav på ålder.

För viss tid ändrad körrätt enligt 1 mom. ska återställas, om körrättsinnehavaren visar för polisen att han eller hon åter uppfyller förutsättningarna för körrätt och polisen återlämnar det körkort som motsvarar körrätten och som är i polisens besittning.

Innehavaren av ändrad körrätt ska överlämna sitt körkort till polisen och ansöka om ett körkort som motsvarar den nya kategorin hos Trafiksäkerhetsverket. Polisen kan utfärda ett temporärt körkort, om inget annat körkort lämnas ut.

16 §

Villkor och begränsningar i körkort

Till ett körkortstillstånd och ett körkort kan utöver villkor och begränsningar enligt 5 § 3 och 4 mom. samt 68 a § 2 mom. också fogas ett villkor om att

67 §

Villkorligt körförbud

Om inte allmänintresset kräver något annat, kan tingsrätten förklara körförbudet villkorligt, om körrätt är nödvändig på grund av personens yrke eller av andra särskilt vägande skäl och gärningen inte har riskerat någons säkerhet. På körförbudets längd tillämpas bestämmelserna i 66 §.

Om en person som gjort sig skyldig till rattfylleri enligt 23 kap. 3 § 1 mom. i straff-lagen eller till grovt rattfylleri enligt 4 § 1 eller 2 punkten i det kapitlet meddelas villkorligt körförbud, ska det i fordonet finnas ett alkoholås under den tid det villkorliga körförbudet är i kraft. Bestämmelser om meddelande av alkoholåsövervakad körrätt finns i 67 a §.

Om körförbudet är villkorligt, ska tingsrätten också bestämma en prövotid som är minst ett och högst tre år. Prövotiden börjar när beslutet om villkorligt körförbud meddelas och upphör den dag som anges i tingsrättens beslut.

För en i 64 § 1 mom. avsedd gärning som begås under körförbudet, det temporära körförbudet eller prövotiden enligt 3 mom. får körförbud inte meddelas villkorligt.

67 a §

Alkoholåsövervakad körrätt

Tingsrätten ska besluta om alkoholåsövervakad körrätt för en person som gjort sig skyldig till rattfylleri eller grovt rattfylleri enligt 67 § 2 mom., om den ska meddelas körförbud begär det. Den som ska meddelas alkoholåsövervakad körrätt ska ha vanlig vistelseort i Finland och får inte ha meddelats körförbud av någon annan orsak.

Den som misstänks för ett brott som avses i 1 mom. får redan under förundersökningen hos polisen begära alkoholåsövervakad körrätt innan tingsrätten beslutar om det.

Polisen ska vid förundersökningen av ett brott som avses i 1 mom. informera den misstänkte om möjligheten till alkoholåsövervakad körrätt. Polisen ska också informera om innehållet i samt villkoren och kostnaderna för övervakningen.

Den övervakade svarar för sina kostnader för den övervakade körrätten.

Bestämmelser om alkoholås som används vid alkoholåsövervakad körrätt och om god-kännande av alkoholås och om användning av alkoholås i vägtrafiken finns i lagen om alkoholås (/).

68 a §

Hur alkoholövervakad kör rätt sätts i kraft och upphör att gälla

För att en alkoholövervakad kör rätt som meddelats av tingsrätten eller under förundersökningen av polisen ska kunna sättas i kraft ska den övervakade för polisen lägga fram ett intyg över att han eller hon har besökt läkare eller någon annan yrkesutbildad person inom hälso- och sjukvården för att diskutera användningen av berusningsmedel och deras inverkan på hälsan och de möjligheter det finns att få vård för missbruk.

Polisen ställer som villkor att den övervakade ska använda alkohol vid körning. Polisen kan för den av tingsrätten bestämda provotiden ändra kör rätten så att den gäller körning av fordon som hör till en eller flera kategorier under tiden med alkoholövervakad kör rätt. Kör rätt för körkortskategorierna i grupp 2 kan fortsätta att gälla även utan kör rätt för fordon i kategori B, men på körkortet ska då som begränsning antecknas att det är giltigt bara i Finland.

Kör rätt enligt 2 mom. återställs när den alkoholövervakade kör rätten upphör och polisen återlämnar det körkort som motsvarar den tidigare kör rätten och som är i polisens besittning. Den övervakade ska överlämna sitt körkort till polisen och ansöka om ett nytt villkorat körkort hos Trafiksäkerhetsverket. Polisen utfärdar ett temporärt körkort, om inget annat körkort lämnas ut.

Den övervakade kör rätten börjar när körkortet eller det temporära körkortet lämnas ut. Den övervakade kör rätten upphör den dag då den av tingsrätten bestämda provotiden löper ut. Om ett temporärt körkort inte lämnas ut till den övervakade eller den övervakade inte ansöker om ett körkort som motsvarar övervakad kör rätt, upphör den övervakade kör rätten den dag då provotiden för det villkorliga körförbudet löper ut.

69 §

Återkallelse av alkoholövervakad kör rätt

Tingsrätten ska återkalla en alkoholövervakade kör rätt och besluta att ett villkorligt körförbud ska verkställas i dess helhet, om den övervakade under provotiden begär att beslutet om övervakad kör rätt ska återkallas eller utan godtagbar orsak bryter mot begränsningarna i den alkoholövervakade kör rätten genom att

- 1) köra något annat fordon än ett fordon som är tillåtet enligt 68 a § 2 mom., eller
- 2) påverka alkoholsets funktionsduglighet i strid med 7 § 2 mom. i lagen om alkohol.

Om det för den som ska meddelas körförbud har utfärdats temporärt körförbud med stöd av 1 mom. innan tingsrätten har meddelat körförbud och han eller hon fortfarande begär alkoholövervakad kör rätt, ska tingsrätten vid behandlingen av rattfyllerimålet avgöra om det finns en i 1 mom. avsedd godtagbar orsak till gärningen eller försummelsen.

Om ett temporärt körförbud grundar sig på ett i 1 mom. avsett brott mot en begränsning av den alkoholövervakade kör rätten, ska polisen underrätta åklagaren om körförbudet, varefter åklagaren vid tingsrätten ska yrka på att den alkoholövervakade kör rätten återkallas och att det villkorliga körförbudet verkställs. Yrkandet framställs vid den domstol inom vars domkrets den övervakade bor eller varaktigt vistas.

Vid tingsrätten kan ärendet behandlas i en sammansättning med en domare, och allmänna åklagaren ska närvara vid sammanträdet. Ärendet kan handläggas och avgöras även om den övervakade uteblir. Om förutsättningarna enligt 5 a kap. 1 § i lagen om rättegång i brottmål (689/1997) uppfylls, kan ett mål avgöras också utan att huvud-förhandling hålls. På förfarandet tillämpas i övrigt bestämmelserna om rättegång i brottmål.

72 §

Längden på temporärt körförbud

Om det på grundval av förundersökningen är uppenbart att tingsrätten kommer att meddela villkorligt körförbud, får polisen redan innan tingsrätten beslutar om körförbud bestämma att det temporära körförbudet ska upphöra eller, om förutsättningarna enligt 67 a § är uppfyllda, besluta om alkoholövervakad körrätt.

I de fall som avses i 70 § 1 mom. 5 och 6 punkten fortsätter det temporära körförbudet att gälla tills tingsrätten beslutar om alkoholövervakad körrätt.

Denna lag träder i kraft den 2016.

Om den alkoholövervakade körrätten har börjat innan denna lag trädde i kraft, ska på körrätten tillämpas de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet.

Helsingfors den 28 april 2016

Statsminister

Juha Sipilä

Kommunikationsminister Anne Berner

2.

Lag

om ändring av körkortslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i körkortslagen (386/2011)

3 § 12 och 14 punkten, 6 § 2 mom. 2 punkten, 15 a §, det inledande stycket i 16 § 1 mom., 67 och 69 §, samt 72 § 2 och 5 mom., av dem 3 § 12 och 14 punkten, 67 § samt 72 § 2 och 5 mom. sådana de lyder i lag 1081/2012, 6 § 2 mom. 2 punkten, 15 a § och det inledande stycket i 16 § 1 mom. sådana de lyder i lag 70/2015, 69 § sådan den lyder delvis ändrad i lag 1081/2012 och 70 § 1 mom. 3 punkten sådan den lyder i lag 1614/2015, samt fogas till lagen nya 67 a och 68 a § som följer:

Gällande lydelse

3 §

Definitioner

I denna lag avses med

12) *alkolås* en anordning enligt lagen om godkännande av alkolås för användning i trafik för att förhindra att fordon startar och med *alkolåsövervakad kör rätt* kör rätt enligt lagen om alkolåsövervakad kör rätt

14) läkarintyg och läkarutlåtande ett utlåtande om huruvida de medicinska kraven uppfylls vilket getts utifrån en bedömning av förarens hälsotillstånd som gjorts med stöd av denna lag och med optikerutlåtande ett utlåtande om huruvida kraven på synförmåga uppfylls vilket getts med stöd av denna lag och som är avsett att användas i stället för en kontroll i samband med trafikövervakningen

Föreslagen lydelse

3 §

Definitioner

I denna lag avses med

12) alkolås en i lagen om alkolås (/) avsedd anordning som hindrar att ett fordon startar och vars användning kan vara förenad med en påföljd för rattfylleri eller ett läkarutlåtande om huruvida kraven på förarens hälsotillstånd har uppfyllts,

14) läkarintyg och läkarutlåtande ett utlåtande om huruvida de medicinska kraven uppfylls vilket getts utifrån en bedömning av förarens hälsotillstånd som gjorts med stöd av denna lag och med optikerutlåtande ett utlåtande om huruvida kraven på synförmåga uppfylls vilket getts med stöd av denna lag och som är avsett att användas i stället för en kontroll i samband med trafikövervakningen,

15) alkolåsövervakad kör rätt sådan kör rätt som övervakas med alkolås och som meddelas personer som har gjort sig skyldiga till rattfylleri,

16) den övervakade en person för vilken alkolåsövervakad kör rätt meddelats.

6 §

Körrätt

Körrätt saknas om

2) körrättsinnehavaren försummar att uppfylla kravet på alkohol enligt 15 a § 2 mom

15 a §

Ändring av körkortskategori

Polisen kan ändra körkortskategorin permanent eller för högst två år till den kategori som körrättsinnehavaren uppfyller förutsättningarna för, om innehavaren inte längre uppfyller de förutsättningar för körkortstillstånd som motsvarar körrättskategorin eller motsvarande krav på ålder.

16 §

Villkor och begränsningar i körkort

Till ett körkortstillstånd och ett körkort kan utöver villkor och begränsningar enligt 5 § 3 och 4 mom. samt 15 a § 2 mom. också fogas ett villkor om att

67 §

Villkorligt körförbud

Om inte allmänintresset kräver något annat,

6 §

Körrätt

Körrätt saknas om

2) körrättsinnehavaren försummar att uppfylla kravet på alkohol enligt 68 a § 2 mom.,

15 a §

Ändring av körkortskategori

Polisen kan ändra körkortskategorin permanent eller för högst två år till den kategori som körrättsinnehavaren uppfyller förutsättningarna för, om innehavaren inte längre uppfyller de förutsättningar för körkortstillstånd som motsvarar körrättskategorin eller motsvarande krav på ålder.

För viss tid ändrad körrätt enligt 1 mom. ska återställas, om körrättsinnehavaren visar för polisen att han eller hon åter uppfyller förutsättningarna för körrätt och polisen återlämnar det körkort som motsvarar körrätten och som är i polisens besittning.

Innehavaren av ändrad körrätt ska överlämna sitt körkort till polisen och ansöka om ett körkort som motsvarar den nya kategorin hos Trafiksäkerhetsverket. Polisen kan utfärda ett temporärt körkort, om inget annat körkort lämnas ut.

16 §

Villkor och begränsningar i körkort

Till ett körkortstillstånd och ett körkort kan utöver villkor och begränsningar enligt 5 § 3 och 4 mom. samt 68 a § 2 mom. också fogas ett villkor om att

67 §

Villkorligt körförbud

Om inte allmänintresset kräver något annat,

kan tingsrätten förklara körförbudet villkorligt, om körrätt är nödvändig på grund av personens yrke eller av andra särskilt vägande skäl och gärningen inte har riskerat någons säkerhet. För en gärning som begås under körförbudet, det temporära körförbudet eller prövotiden enligt 2 mom. får körförbud inte meddelas villkorligt.

kan tingsrätten förklara körförbudet villkorligt, om körrätt är nödvändig på grund av personens yrke eller av andra särskilt vägande skäl och gärningen inte har riskerat någons säkerhet. På körförbudets längd tillämpas bestämmelserna i 66 §.

Om en person som gjort sig skyldig till rattfylleri enligt 23 kap. 3 § 1 mom. i strafflagen eller till grovt rattfylleri enligt 4 § 1 eller 2 punkten i det kapitlet meddelas villkorligt körförbud, ska det i fordonet finnas ett alkoholås under den tid det villkorliga körförbudet är i kraft. Bestämmelser om meddelande av alkoholåsövervakad körrätt finns i 67 a §.

Om körförbudet är villkorligt, ska tingsrätten också bestämma en prövotid som är minst ett och högst tre år. Prövotiden börjar när beslutet om villkorligt körförbud meddelas och upphör den dag som anges i tingsrättens beslut.

För en i 64 § 1 mom. avsedd gärning som begås under körförbudet, det temporära körförbudet eller prövotiden enligt 3 mom. får körförbud inte meddelas villkorligt.

67 a §

Alkoholåsövervakad körrätt

Tingsrätten ska besluta om alkoholåsövervakad körrätt för en person som gjort sig skyldig till rattfylleri eller grovt rattfylleri enligt 67 § 2 mom., om den som ska meddelas körförbud begär det. Den som ska meddelas alkoholåsövervakad körrätt ska ha vanlig vistelseort i Finland och får inte ha meddelats körförbud av någon annan orsak.

Den som misstänks för ett brott som avses i 1 mom. får redan under förundersökningen hos polisen begära alkoholåsövervakad körrätt innan tingsrätten beslutar om det.

Polisen ska vid förundersökningen av ett brott som avses i 1 mom. informera den misstänkte om möjligheten till alkoholåsövervakad körrätt. Polisen ska också informera om innehålllet i samt villkoren och kostnaderna för övervakningen.

Den övervakade svarar för sina kostnader för den övervakade körrätten.

Bestämmelser om alkoholås som används vid

alkolåsövervakad kör rätt och om godkännande av alkolås och om användning av alkolås i vägtrafiken finns i lagen om alkolås (/).

68 a §

Hur alkolåsövervakad kör rätt sätts i kraft och upphör att gälla

För att en alkolåsövervakad kör rätt som meddelats av tingsrätten eller under förundersökningen av polisen ska kunna sättas i kraft ska den övervakade för polisen lägga fram ett intyg över att han eller hon har besökt läkare eller någon annan yrkesutbildad person inom hälso- och sjukvården för att diskutera användningen av berusningsmedel och deras inverkan på hälsan och de möjligheter det finns att få vård för missbruk.

Polisen ställer som villkor att den övervakade ska använda alkolås vid körning. Polisen kan för den av tingsrätten bestämda prövotiden ändra kör rätten så att den gäller körning av fordon som hör till en eller flera kategorier under tiden med alkolåsövervakad kör rätt. Kör rätt för körkortskategorierna i grupp 2 kan fortsätta att gälla även utan kör rätt för fordon i kategori B, men på körkortet ska då som begränsning antecknas att det är giltigt bara i Finland.

Kör rätt enligt 2 mom. återställs när den alkolåsövervakade kör rätten upphör och polisen återlämnar det körkort som motsvarar den tidigare kör rätten och som är i polisens besittning. Den övervakade ska överlämna sitt körkort till polisen och ansöka om ett nytt villkorat körkort hos Trafiksäkerhetsverket. Polisen utfärdar ett temporärt körkort, om inget annat körkort lämnas ut.

Den övervakade kör rätten börjar när körkortet eller det temporära körkortet lämnas ut. Den övervakade kör rätten upphör den dag då den av tingsrätten bestämda prövotiden löper ut. Om ett temporärt körkort inte lämnas ut till den övervakade eller den övervakade inte ansöker om ett körkort som motsvarar övervakad kör rätt, upphör den övervakade kör rätten den dag då prövotiden för det villkorliga körförbudet löper ut.

69 §

Övervakad körrätt

Tingsrätten ska besluta om i lagen om alkoholövervakad körrätt avsedd övervakad körrätt för en person som gjort sig skyldig till rattfylleri enligt 23 kap. 3 § 1 mom. eller 4 § 1 eller 2 punkten i strafflagen, om den som ska meddelas körförbud begär det. Körförbudet ska vara villkorligt. Övervakad körrätt kan dock inte meddelas på nytt för en gärning som begås under tiden för övervakad körrätt. Det temporära körförbudet upphör och den övervakade körrätten börjar när den som gjort sig skyldig till rattfylleri får ett sådant körkort som avses i 8 § 2 mom. Den övervakade körrätten upphör den dag då prövotiden för det villkorliga körförbudet upphör.

Tingsrätten ska återkalla en övervakad körrätt och bestämma att ett villkorligt körförbud ska verkställas, om den övervakade under prövotiden

- 1) återtar sin begäran om övervakning, eller
- 2) utan godtagbar orsak bryter mot begränsningarna i den övervakade körrätten eller försummar att fullgöra en skyldighet som hör till den övervakade körrätten eller förstör eller försöker förstöra alkoholsets funktion.

Om det för den som ska meddelas körförbud har utfärdats temporärt körförbud med stöd av 70 § 1 mom. 6 punkten innan tingsrätten har beslutat om körförbudet och denne fortfarande begär övervakad körrätt, ska tingsrätten vid behandlingen av rattfyllerimålet avgöra om det finns en godtagbar orsak till gärningen eller försummelsen.

I fråga om övervakad körrätt gäller i övrigt vad som i 66 § 4 mom. samt 67 och 68 § föreskrivs om villkorligt körförbud och dess verkställighet, med undantag av de förutsättningar för villkorligt körförbud enligt 67 § 1 mom. som är beroende av prövning.

Om övervakad körrätt inte har börjat i enlighet med 1 mom., upphör det temporära körförbudet den dag då prövotiden för det villkorliga körförbudet upphör. Bestämmelser om när körrätten börjar på nytt efter ett temporärt körförbud finns i 6 § 4 mom.

69 §

Återkallelse av alkoholövervakad körrätt

Tingsrätten ska återkalla en alkoholövervakade körrätt och besluta att ett villkorligt körförbud ska verkställas i dess helhet, om den övervakade under prövotiden begär att beslutet om övervakad körrätt ska återkallas eller utan godtagbar orsak bryter mot begränsningarna i den alkoholövervakade körrätten genom att

- 1) köra något annat fordon än ett fordon som är tillåtet enligt 68 a § 2 mom., eller
- 2) påverka alkoholsets funktionsduglighet i strid med 7 § 2 mom. i lagen om alkohol.

Om det för den som ska meddelas körförbud har utfärdats temporärt körförbud med stöd av 1 mom. innan tingsrätten har meddelat körförbud och han eller hon fortfarande begär alkoholövervakad körrätt, ska tingsrätten vid behandlingen av rattfyllerimålet avgöra om det finns en i 1 mom. avsedd godtagbar orsak till gärningen eller försummelsen.

Om ett temporärt körförbud grundar sig på ett i 1 mom. avsett brott mot en begränsning av den alkoholövervakade körrätten, ska polisen underrätta åklagaren om körförbudet, varefter åklagaren vid tingsrätten ska yrka på att den alkoholövervakade körrätten återkallas och att det villkorliga körförbudet verkställs. Yrkandet framställs vid den domstol inom vars domkrets den övervakade bor eller varaktigt vistas.

Vid tingsrätten kan ärendet behandlas i en sammansättning med en domare, och allmänna åklagaren ska närvara vid sammanträdet. Ärendet kan handläggas och avgöras även om den övervakade uteblir. Om förutsättningarna enligt 5 a kap. 1 § i lagen om rättegång i brottmål (689/1997) uppfylls, kan ett mål avgöras också utan att huvudförhandling hålls. På förfarandet tillämpas i övrigt bestämmelserna om rättegång i brottmål.

72 §

Längden på temporärt körförbud

Om det på grundval av förundersökningen är uppenbart att tingsrätten kommer att meddela villkorligt körförbud, får polisen redan innan tingsrätten beslutar om körförbud bestämma att det temporära körförbudet ska upphöra eller, om villkoren i lagen om alkoholåsöversvakad körrätt är uppfyllda, besluta om översvakad körrätt.

I de fall som avses i 70 § 1 mom. 5 och 6 punkten fortsätter det temporära körförbudet att gälla tills tingsrätten beslutar om översvakad körrätt enligt lagen om alkoholåsöversvakad körrätt.

72 §

Längden på temporärt körförbud

Om det på grundval av förundersökningen är uppenbart att tingsrätten kommer att meddela villkorligt körförbud, får polisen redan innan tingsrätten beslutar om körförbud bestämma att det temporära körförbudet ska upphöra eller, om förutsättningarna enligt 67 a § är uppfyllda, besluta om alkoholåsöversvakad körrätt.

I de fall som avses i 70 § 1 mom. 5 och 6 punkten fortsätter det temporära körförbudet att gälla tills tingsrätten beslutar om alkoholåsöversvakad körrätt.

Denna lag träder i kraft den 2016.

Om den alkoholåsöversvakade körrätten har börjat innan denna lag trädde i kraft, ska på körrätten tillämpas de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet.
